

NORVAR

40
1994

Prosjektrapport

Driftsassistanser for avløp

**Utredning om rolle
og funksjon fremover**

Norsk VA-verkforening

NORVAR-rapport

Norsk VA-verkforening

Postadresse: Vangsv. 143, 2300 Hamar
Besøksadresse: Fredvang, Vangsv. 143, Hamar
Telefon: 62 52 86 50

Rapportnummer:

40 - 1994

Dato:

5. juli 1994

Antall sider (inkl. bilag)

95

Tilgjengelighet:

☒ Åpen

☐ Begrenset

Rapportens tittel:

DRIFTSASSISTANSER FOR AVLØP
Utredning om rolle og funksjon fremover

Forfatter(e):

Steinar K. Nybruket, NORVAR

Ekstrakt:

Foreliggende rapport er et resultat av et samarbeidsprosjekt mellom SFT og NORVAR. En referansegruppe med representanter fra kommuner, driftsassistanser og fylkesmennenes miljøvernavdelinger, har deltatt aktivt med innspill til rapportens innhold.

Rapporten beskriver hvordan driftsassistanser for avløp har utviklet seg frem til i dag.

Diverse data om kostnader og finansiering av assistanseordninger er innhentet og beskrevet. Basisoppgaver og mulige/aktuelle oppgaver for kommunene er vurdert. I tillegg til videreutvikling assistansen knyttet til avløpsrenseanlegg, er transportsystemet et viktig satsningsområde. Oppgaver som er aktuelle overfor Staten (kjøp av tjenester) og forslag til hvordan Staten bør engasjere seg økonomisk i tiden fremover er sentralt.

Rapporten gir forslag/innspill til kommunene, driftsassistansene og fylkesmennenes miljøvernavdelinger/Staten til hva som må gjøres for å sikre en videreføring og utvikling av driftsassistansordningen - "spleiselag på kompetanse".

Mulig samarbeid med NORVAR er vurdert - erfaringsinnhenting- og formidling og prosjektsamarbeid er stikkord her.

Emneord, norske:

Avløp
Driftsassistanse
Funksjon
Rolle

Emneord, engelske:

Andre utgaver:

82-414-0053-5

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	1
SAMMENDRAG	2
1.0 PROSJEKTETS BAKGRUNN OG MÅL, PROSJEKTORGANISERING, MANDAT MV.	
1.1 Innledning	7
1.2 Prosjektets bakgrunn	7
1.3 Prosjektets mål og mandat	7
1.4 Prosjektorganisering	8
2.0 DRIFTSASSISTANSER GENERELT - ROLLE OG FUNKSJON	
2.1 Innledning	9
2.2 Historisk tilbakeblikk	9
2.3 Organisasjonsformer	12
2.4 Utførte evalueringer av assistanseordninger	13
2.5 Driftsassistansenes rolle og funksjon i forhold til kommunene	18
2.6 Forholdet til miljøvernavdelinger spesielt	20
2.7 Forholdet til konsulent, rådgivende ingeniørfirma	23
2.8 Oversikt over eksisterende assistanser	25
3.0 FINANSIERING AV DRIFTSASSISTANSER	
3.1 Finansiering av assistanseordninger til nå	26
3.2 Finansiering fremover	31
4.0 DRIFTSASSISTANSEOPPGAVER - LISTET ETTER "OPPDRAGSGIVERE"	
4.1 Innledning	33
4.2 Basisoppgaver for kommunene	33
4.3 Andre mulige/aktuelle oppgaver overfor kommunene	37
4.4 Mulige/aktuelle oppgaver overfor Staten (kjøp av tjenester)	39
5.0 DRIFTSASSISTANSER SOM FREMTIDIGE LEVEDYKTIGE ENHETER. FAGLIG OG ØKONOMISK	
5.1 Innledning	41
5.2 Faglig fremtidige enheter	41
5.2.1 Videreutvikling og markedsføring av eksisterende oppgaver	41
5.2.2 Mulige/aktuelle oppgaver - transportsystemet	42
5.2.3 Utvikling av diverse oppgaver/aktiviteter	43
5.2.4 Mulige/aktuelle oppgaver - vassdrag/resipient	43
5.2.5 Samarbeid mellom regioner	45
5.2.6 Kvalitetssikring av driftsassistansetjenester	45

5.3	Fremtidige økonomiske enheter	45
5.3.1	Kommunenes utfordring	45
5.3.2	Statens rolle	46
5.3.3	Forhold som vil påvirke fremtiden for driftsassistanseordningen	46
5.3.4	Fremtidig økonomi i den enkelte assistanseordning	48
5.3.5	Alternative statlige engasjement	50

6.0 MULIGHETER FOR FORMELT SAMARBEID MED NORVAR

6.1	Assosiert medlemskap	55
6.2	Medlemskap i NORVARs faggrupper	55
6.3	Mulig koordineringsrolle for NORVAR	56
6.4	Er det interesse motsetninger mellom NORVAR og assistansene?	56

Vedlegg 58

- Vedlegg 1: Beskrivelse av mulige/aktuelle oppgaver for driftsassistanter
Vedlegg 2: Eksempel på oppsett - grunnlag for søknad om kjøp av tjenester i Hedmark.
Vedlegg 3: Eksempel på arbeidsprogram - Buskerud

Forord

Foreliggende utredning om driftsassistanse for avløpsanlegg er gjennomført av NORVAR på oppdrag fra Statens Forurensningstilsyn (SFT). En referansegruppe med representanter fra kommuner, driftsassistanter og fylkesmennenes miljøvernavdelinger har deltatt aktivt i arbeidet med beskrivelse av aktuelle oppgaver for driftsassistanter og kommet med konstruktive innspill for å avklare roller/ansvar mellom staten og kommunene.

Det har vært avholdt 3 møter i referansegruppen og i et møte den 15. juni ble rapporten presentert og drøftet. Til dette møtet var alle driftsassistanter og miljøvernavdelinger invitert. Møtet samlet ca. 35 deltakere.

Utredningsarbeidet har foregått i perioden januar - juni 1994 og har hatt en kostnadsramme på 100.000 kr. Prosjektet er finansiert av SFT innenfor intensjonsavtalen med NORVAR.

NORVAR vil takke referansegruppen for verdifull bistand og vi håper rapporten kan bidra til å videreutvikle driftsassistanseordningen i Norge.

Det å utvide driftsassistanse til å omfatte hele VAR-feltet, vil kunne bidra til å skape levedyktige enheter dersom avløp alene ikke gir tilstrekkelig grunnlag. Dette er ikke utredet i rapporten, men vi vil anbefale at mulige/aktuelle oppgaver innen vannforsyning og renovasjon beskrives på tilsvarende måte som avløp er beskrevet i denne rapporten.

En håper at rapporten kan være et grunnlag for en prinsippdiskusjon mellom SFT, fylkesmennenes miljøvernavdelinger, kommunene og driftsassistansene om rammebetingelsene for driftsassistanter fremover.

Hamar den 5. juli 1994

Steinar K. Nybruket

Sammendrag

Hovedmål med driftsassistanter

- Heve og opprettholde standarden på eksisterende renseanlegg på et tilfredsstillende nivå såvel prosessmessig som bygningsmessig og driftsmessig for å sikre et forsvarlig utbytte av allerede foretatte investeringer.
- Bedre driftsoperatørens fysiske arbeidsforhold .
- Bedre tilgang på faglig kompetanse og bidra til å lære opp eget driftspersonell.
- Legge forholdene til rette for en rasjonell egenkontroll av anleggenes drift og vedlikeholdsmessige standard og samtidig dekke tilsynsmyndighetenes behov for kvalitetssikret informasjon/dokumentasjon.

Driftsassistanstens funksjon/rolle

Hovedroller-/funksjoner:

- Veiledere
- Felles utviklingsarbeid kommunene imellom
- Definere, avklare og avgrense aktuelle problemstillinger
- Støtteapparat - faglig nettverk
- Oppnå kontinuitet, unngå kun skippertaks-mentalitet
- Kvalitetssikring av drift og dokumentasjon av drift.
- Kunnskaps- og erfaringsformidling.
- Samordne og sørge for at kommunenes pålagte kontroller gjennomføres.

Basisaktiviteter til nå:

- Utøve systematisk veiledning og være et middel til å effektivisere og forbedre driften av avløpsanleggene.
- Skape et felles fagmiljø for driftsfolk i et fylke/region.
- Spleiselag på kompetanse, spesialtjenester og -utstyr innenfor et geografisk område som er naturlig.
- Styrke anleggseiernes egenkompetanse.
- Erfarings - og kontaktformidling.
- Teknisk assistanse/problemløsning.
- Faglig støttespiller for kommunene i utslippssaker og i forbindelse med bygging av nye renseanlegg og rehabilitering av eksisterende anlegg.

- Resultatvurdering/dokumentasjon/rapportering.
Gjennom bedre dokumentasjon om anleggenes drift bidrar driftsassistansene til et bedre beslutningsgrunnlag for kommunene og statlige myndigheter, hva gjelder forurensningsforvaltning, behov for tiltak m.v.

Evalueringer av assistanseordninger

- Det er i hovedsak positive erfaringer med ordningene.
- SFT ser driftsassistansene som rasjonelle, kostnadseffektive og nyttige innen fagområdet.
- Det er viktig at det arbeid som gjøres er basert på forutgående drøftelser med brukerne, slik at det ikke oppstår interessekonflikter og slik at kommunene føler at de har direkte nytte av assistansen i såvel det daglige arbeid som i mer langsiktig sammenheng.
- Det er viktig at kommunene og utførende assistanseorgan har et bevisst forhold til grensegangen mellom hva som skal være driftsassistanse-oppgaver og oppgaver som kommunene enten må gjøre selv eller leie annen bistand til.

Aktuelle/mulige arbeidsoppgaver for driftsassistanter

Denne rapporten beskriver et antall aktiviteter som en driftsassistanse kan gjøre - ikke hva den skal gjøre. Arbeidsomfanget må bestemmes av kommunene i regionen ut fra behov og tilgjengelige økonomiske ressurser.

Rapporten beskriver henholdsvis 15 og 6 basis-oppgavetyper for renseanlegg og transportsystem som kan være aktuelle. I tillegg er det beskrevet 10 oppgavetyper/områder av mer generell art. 14 oppgaver/aktiviteter som miljøvernavdelingen (MVA) hos fylkesmannen har hovedansvar for og som driftsassistanter kan bistå (mer eller mindre) med er også beskrevet.

Utviklingen mot mer resipientorientert målstyring kan etter hvert gjøre det naturlig å utvide driftsassistansens virksomhet til også å omfatte resipientoppfølging, da dette vil sette store krav til dokumentasjon.

Informasjon, veiledning mv. vil også fremover være en del av MVA's rolle. Særlig i fylker som ikke har driftsassistanse, kan disse noe diffuse oppgavene kreve ressurser/kompetanse ved MVA. Driftsassistanter kan her spille en tilsvarende rolle for MVA som NORVAR er tiltenkt for SFT og bety en vesentlig avlastning eller supplement til MVA.

Statlig finansiering av driftsassistanter

Driftsassistanter har vært delfinansiert med statlige midler gjennom oppstartingsstilskudd og ved miljøvernavdelingenes kjøp av tjenester av driftsassistansene.

I 1994 har det skjedd en drastisk reduksjon i støtte fra MD/SFT til driftsassistanseordningen ved at budsjettet er redusert fra ca. 5 mill. kroner til ca. 1 mill. kroner. Utredningen konkluderer med at Staten fortsatt bør engasjere/involvere seg ved at miljøvernavdelinger kan kjøpe tjenester av assistanser til oppgaver Staten ellers må gjøre i egen regi, samt betale for verdien av at et organ driver en aktiv veilederfunksjon som også avlastar miljøvernavdelingen/Staten. Utredningen beskriver forslag til ulike prinsipper dette engasjementet kan gjøres etter, for å få en støtteordning som behandler kommunene noenlunde likt. Signaler fra SFT tilsier at kommunene ikke kan påregne statlig støtte i særlig omfang i årene som kommer.

Levedyktige enheter - faglig og økonomisk

Det er viktig å se kostnadene for driftsassistanse i forhold til andre kostnader i kommunene og hvorvidt kommunene bruker de muligheter for finansiering som lovverket gir dem.

Undersøkelser viser at kostnaden for driftsassistanse i størrelsesorden utgjør 10-20 kr. pr. abonnent tilknyttet avløpsanleggene (eksempel fra Hedmark.)

Kloakkavgiften (årsavgiften) i Hedmark i 1993 har et middel på ca. 1600 kr. pr. abonnent. Ser en kostnaden med driftsassistanse ekskl. statsstøtte opp mot kloakkavgiften, utgjør denne i gjennomsnitt ca. 1 % av avgiftene. Disse kostnadene kan regnes med i avgiftsgrunlaget.

Forbedret drift, effektivisering, bedre fysiske arbeidsforhold osv. som oppnås gjennom driftsassistanse, er en god investering - da det forlenger levetiden (teknisk og kapasitetsmessig) på anlegg, reduserer løpende driftskostnader gjennom optimalisering, reduserer faren for arbeidsmiljøskader/erstatninger mv.

Videreutvikling og markedsføring av eksisterende oppgaver

Hvorvidt det skal lykkes å videreføre og videreutvikle driftsassistanseordningene, er avhengig av flere faktorer:

- Det er svært viktig at de oppgaver som driftsassistansene utfører, prioriteres med grunnlag i en plan som kommunen selv har deltatt aktivt i utarbeidelsen av. Det er viktig å tenke helhetlig og vurdere om, når og eventuelt hvordan driftsassistansen skal engasjere seg på transportsystemet.
- SFT oppfølging av egen uttalt vilje til å bidra til å opprettholde ordningene.
- Styret for driftsassistansen har en viktig oppgave når det gjelder å få assistansevirksomheten "på rett spor", slik at lokale forhold blir tilstrekkelig ivarettatt.
Det er også svært viktig at styret får anledning til å utveksle erfaringer med styrever i andre regioner, for på et tidlig stadium kunne fange opp nye muligheter og utfordringer.

- Personellet i assistansene må delta aktivt i de fora hvor erfaringer, nyheter mv. blir formidlet, slik at de får kunnskapsoppbygging og gjennom dette kan videreutvikle sine tilbud overfor kommunene og andre.
- Daglig leder av driftsassistansen og styret må markedsføre hvilke resultater som oppnås og påpeke hvilke ressurser kommunene sparer, evt. hva kommunene måtte ha skaffet av ressurser for å gjøre oppgavene selv. Generelt er det slik at i de områder der assistanseordningene "går på sparebluss", er det små muligheter til å sette av tid/prioritere markedsføring mv.
- For driftsassistansene er det viktig å få frem den rasjonaliseringsgevinst og kvalitetssikring som ligger i driftsassistanseordningen når det gjelder gjennomføringen av statlige krav og kommunenes oppfølging av disse.

Mulige/aktuelle oppgaver - transportsystemet

- Økende krav fra myndighetene til dokumentasjon av transportsystemet, vil medføre betydelig merarbeid for kommunene. Det å gå sammen om oppbygging av kompetanse og få effektiv erfaringsformidling tilsvarende som for renseanlegg, bør være svært aktuelt for kommunene. Det å se helheten - transportsystem og renseanlegg i sammenheng - er viktig med hensyn til prioritering av tiltak, ikke minst i en tid med begrensede økonomiske ressurser.

Mulige/aktuelle oppgaver - vassdrag/resipient

- Kommuner/anleggseiere vil i liten grad etterspørre slik bistand før staten innfører og praktiserer/følger opp rammetillatelser.
- Det er grunn til å forvente at denne type aktivitet kommer sterkere i tiden fremover. Målstyring, helhetsvurdering er stikkord i denne forbindelse.
- Oppgaver innen dette feltet krever annen kompetanse enn det mange driftsassistanter har i dag. Det er derfor ikke gitt at det nødvendigvis er driftsassistanter som bør få denne type oppgaver og det må eventuelt skje en kompetanseoppbygging før driftsassistansene er "operative" på området.
- Driftsassistanter benyttes som diskusjonspartner vedr. forståelse og praktisk oppfølging av krav i utslippstillatelser. Dersom ordningen med rammetillatelser innføres, vil driftsassistanter med utgangspunkt i :
 - kunnskap om transportsystem og renseanlegg,
 - forurensningsregnskap/nøkkeltall,
 - over tid kunnskaper om lokale resipienter,

ha grunnlag for en helhetlig tankegang og vurdering av det som har med resipientforhold å gjøre.

- Flere assistanser er knyttet til virksomheter med laboratorium som en viktig kompetanse. Oppgaver knyttet til lokale resipienter, problemstillinger i forhold til turisme mv. vil kunne være med å bygge opp under laboratoriets eksistens i regionen.
- Dersom myndighetene innfører og følger opp en ordning basert på rammetillatelser, vil behovet for å ha kontinuitet i denne type oppgaver melde seg. Dette kan sies å være argument for å spleise på kompetansen gjennom et regionalt kompetansesenter som en driftsassistanse er, alternativt knytte assistansen til et kompetansesenter med større vannfaglig bredde.

Selv om utredningen kun tar for seg avløpssiden, så vil det å utvide driftsassistansen til hele VAR-feltet kunne bidra til å skape levedyktige enheter dersom avløp alene ikke gir tilstrekkelig grunnlag. I mange fylker vil f.eks. utvidelse med driftsassistanse for vannforsyning være mer aktuelt enn oppgaver innen vassdrag/resipient.

1.0 PROSJEKTETS BAKGRUNN OG MÅL, PROSJEKTORGANISERING, MANDAT MV.

1.1 Innledning

I dette kapittel er det gitt en kort beskrivelse av hvordan prosjektet er kommet i gang , prosjektets mål/mandat og organisering.

1.2 Prosjektets bakgrunn

NORVAR har innenfor samarbeidsavtalen med SFT gjennomført del-utredninger om driftsassistanter . Bakgrunnen for dette er at driftsassistanter etter hvert er blitt ganske utbredt, men med svært forskjellig organisering og arbeidsopplegg. Det vises til kap.2.2, der historikk er nærmere beskrevet.

SFT har gjennom utarbeidelse og implementering av sin nye strategi, også sett på oppgaver/roller for øvrige aktører innen de områder som ligger innenfor SFTs virksomhetsområde. I denne sammenheng har de satset på NORVAR, som representant for kommuner/anleggseiere, for ivaretagelse av viktige funksjoner knyttet til veiledning/informasjonsformidling, koordinering og samordning.

Innenfor de aktiviteter som ligger i samarbeidsavtalen for 1994 mellom SFT og NORVAR, ligger ønsket fra SFT om at NORVAR skal ha en samordnings- og koordineringsrolle overfor driftsassistanter i Norge.

1.3 Prosjektets mål og mandat

Prosjektets mål er å definere/klargjøre driftsassistansenes aktiviteter, forhold til miljøvernavingdelene og gi grunnlag for en prinsippdiskusjon om statens interesse og ansvar for å opprettholde driftsassistansene.

Etter drøftelser i første møte i prosjektet ble prosjektgruppens mandat formulert slik:

- a.) Vurdere hvilke oppgaver driftsassistansene kan/bør gjøre.
- b.) Avklare hvilke oppgaver driftsassistansene kan gjøre som er statlig ansvar.
- c.) Avklare/belyse de eventuelle konflikter som ligger i å utføre både statlige og kommunale oppgaver.
- d.) Vurdere driftsassistansene som fremtidige levedyktige enheter, faglig og økonomisk.
- e.) Se på muligheten for et formelt samarbeid mellom NORVAR og driftsassistansene (hva skal en samordne og samarbeide om og hvordan organisere samarbeidet).

1.4 Prosjektorganisering

Prosjektet ble organisert med SFT som oppdragsgiver, NORVAR med prosjektledelse og sekretariat og representanter fra driftsassistanter, brukere, miljøvernavdelinger og SFT i en referansegruppe.

Prosjektdeltakere:

NAVN	ADRESSE	TELEFON/FAX
Jørund Ofte	Ing. Vidar Tveiten A/S 3840 Seljord	35 05 03 11 35 05 09 41
May Rostad Sæther	Buskerud Vann- og avløpssenter Landfalløya 26, 3023 Drammen	32 83 14 30 32 89 59 92
Ole Lien	Driftsassistansen i Hedmark Vangsveien 143, 2300 Hamar	62 53 41 00 62 53 40 93
Jostein Andersen	A/S Prosjektering Hoeggvegen 66, 7005 Trondheim	73 96 80 77 73 96 83 04
Yngve Johansen	Driftsass. i Troms, Grøner Tromsø A/S Postboks 931, 9001 Tromsø	77 68 16 48 77 68 49 33
Thorbjørn Sterri	Fylkesmannen i Rogaland Postboks 59, 4001 Stavanger	51 56 89 00 51 52 90 27
Per A. Simonsen	Fylkesmannen i Østfold Postboks 325, 1501 Moss	69 24 71 11 69 24 71 01
Donald Campbell	Borre kommune, teknisk etat Postb. 10, 3191 Horten	33 04 41 11 33 04 90 82
Helge Nilsen	Vegårdshei kommune 4930 Vegårdshei	37 16 94 00 37 16 95 57
Espen Schram (til 1.05.94). Status som observatør.	Statens Forurensningstilsyn (SFT)	22 57 34 00 22 67 67 06
Steinar K. Nybruket (sekr.)	NORVAR Vangsveien 143, 2300 Hamar	62 52 86 50 62 53 40 06
Svein Erik Moen (leder)	NORVAR Vangsveien 143, 2300 Hamar	62 52 86 50 62 53 40 06

SFT ønsket å delta i referansegruppens møter med observatørstatus.

2.0 DRIFTSASSISTANSER GENERELT - ROLLE OG FUNKSJON

2.1 Innledning

Driftsassistanter for avløpsanlegg er, så langt vi kjenner til, et særnorsk "fenomen".

En av mange forklaringer på at denne type ordninger ble etablert og fortsatt er i bruk og under utvikling, er det forholdet at vi i Norge har mange svært små kommuner. Små-kommunene har hatt, og har, svært begrensede ressurser og har i praksis ikke muligheter til på egenhånd å bygge opp den kompetanse som dagens og fremtidens miljøkrav stiller.

Det har vært ytret interesse for ordningen også fra Sverige og Finland.

Det er i 2.2 gitt et historisk tilbakeblikk, der bakgrunn for etablering av denne type virksomhet er beskrevet. Det er videre forsøkt beskrevet utvikling i rolle og funksjon overfor aktuelle "kunder".

2.2 Historisk tilbakeblikk

NIVA gjennomførte en landsomfattende driftsundersøkelse av avløpsrenseanlegg i perioden 1974-1976, og hovedkonklusjonen var:

- av 213 undersøkte anlegg >20 pe. fungerte 111 anlegg, dvs. ca. 50 %.

Hovedårsakene til dette nedslående resultatet var:

1. Store og ukontrollerte tilførsler av fremmedvann pga. dårlig ledningsnett.
2. Konstruksjonsmessige svakheter på anleggene.
3. Mangelfulle kunnskaper vedrørende prosess og manglende forståelse for at også driften av anlegg krever ressurser.

NTNF's "Utvalg for drift av renseanlegg" vurderte hva som burde gjøres for på en så rask og effektiv måte som mulig å kunne bedre på forholdene.

En kom frem til at:

systematisk driftsassistanse og tilsyn burde gi en positiv effekt på problemområdene 2.) og 3.) nevnt ovenfor.

Det første skrittet.....**Modell fra ANØ**

Avløpssambandet Nordre Øyeren (ANØ) hadde drevet et driftsassistansearbeid siden midten på 60-tallet og NTNØ-utvalget og Fylkesmannen i Telemark tok i 1976 initiativ til et prosjekt i Midtre og Øvre Telemark, der MD, NTNØ og deltakerkommunene gikk inn med henholdsvis 200.000, 100.000 og 170.000 kr. Aktivitetene i dette "prøve-driftsassistanse"-prosjektet var i hovedsak disse:

- Rutinebesøk (anleggsrettet assistanse).
- Teknisk assistanse.
- Hjelp ved oppstart av nye anlegg.
- Driftsoperatørsamlinger.
- Resultatdokumentasjon og informasjon.

Prosjektet ble gjennomført i regi av Ingeniør Vidar Tveiten A/S i en periode på 2 år (1977-1978). Prosjektet er rapportert i prosjektrapport nr. 17-1979, NTNØs Utvalg for drift av renseanlegg.

Følgende mål ble formulert:

- "
1. *Heve standarden på eksisterende renseanlegg til et tilfredsstillende nivå såvel prosessmessig som bygningsmessig og driftsmessig, for å sikre et forsvarlig utbytte av allerede foretatte og fremtidige investeringer.*
 2. *Bedre driftsoperatørenes arbeidsforhold og faglige kompetanse.*
 3. *Legge forholdene til rette for en rasjonell egenkontroll av anleggenes drift og vedlikeholdsmessige standard og samtidig dekke tilsynsmyndighetenes behov for tilstrekkelig informasjon.*
 4. *Lage et rutineprogram som er anvendbart også i andre fylker."*

Det ble etter hvert etablert flere assistanser etter samme modell og driftsassistanter finnes pr. 1994 i 14 regioner.

Senere milepæler...**1986: Fortsatt statlig engasjement**

Finansieringen ble frem til 1986 sikret ved at Staten ga et tilskudd på 50% i 2 år og senere 1/3 av godkjente kostnader uten spesielle tidsbegrensninger. Øvrige kostnader ble dekket av kommunene.

Etter at Staten hadde signalisert full "inndragning" av tilskuddene, gjorde et utvalg driftsassistanter en felles innsats for å synliggjøre aktivitetene og verdien av arbeidet som ble gjort. Det ble her vektlagt i.h.h.t. Forurensningsloven å få frem at utført arbeid også omfattet oppgaver som var statlig ansvar.

Drøftelser med SFT/MD endte opp med at assistanseordningene etter en prøveperiode på 4 år fortsatt skulle delfinansieres av Staten gjennom bevilgninger/rammer gitt de respektive miljøvernavdelingens budsjett for kjøp av tjenester. Omfanget av statlige midler skulle være et "forhandlingstema" mellom driftsassistansene og miljøvernavdelingene som følge av at arbeidsomfang og aktivitet ikke var likt i alle regionene.

MD i brev av 26.06.86:

"Som følge av kapasitetsproblemer i flere av fylkesmennenes miljøvernavdelinger er vi imidlertid kjent med at det fra flere av driftsassistanseprosjektene allerede i dag ytes tjenester som kan betraktes som statlige oppgaver. Eksempler på dette er ulike tjenester knyttet til fylkesmannens ansvar for kontroll, tilsyn og veiledning. I den utstrekning fylkesmennene finner det hensiktsmessig å kjøpe tjenester fra driftsassistanseprosjektene i årene framover, mener departementet dette er en god løsning. Departementet er da innstilt på å gi fylkesmennene nødvendig økonomisk bistand for kjøp av slike tjenester."

1993: Endrede forutsetninger for statens kjøp av tjenester

På bakgrunn av rundskriv T1/93 tok driftsassistansene initiativ til et møte med SFT for drøfting av driftsassistansenes rammebetingelser for videre drift. Disse drøftingene ble videreført i et fellesmøte mellom driftsassistanter, SFT og NORVAR.

Innenfor samarbeidsavtalen med SFT planla og arrangerte NORVAR en 2-dagers samling for driftsassistanter i juni 1993. Her ble det gitt diverse orienteringer om aktuelle problemstillinger, bl.a. erfaringsformidling, arbeidsmiljø og samarbeid mellom driftsassistanter og NORVAR.

På denne samlingen deltok også SFT og det ble her signalisert at foreliggende utredning skulle gjennomføres.

2.3 Organisasjonsformer

Driftsassistansene er organisert på ulike måter, noe som har sammenheng med hva som var utgangspunktet/muligheten på det tidspunkt de ble planlagt. I prinsippet kan en si at de er organisert på 4 ulike måter sett ut fra eier-/styringsstruktur:

- a.) Interkommunalt selskap
- b.) Offentlig/kommunalt aksjeselskap
- c.) Gjennomføring av offentlig etat/institusjon
- d.) Kjøp av tjenester på kontrakt med privat firma.

"Hordaland-modellen" er en spesialvariant, der driftsassistansen gjennomføres i regi av Østlandskonsult A/S med bistand fra AMO-senteret på Heistad.

I kap. 2.5 (oversikt over eksisterende assistanser), er det satt opp hvordan assistansene er organisert/hvem de er knyttet til.

Hvilken organiserering som er blitt valgt, har i stor grad vært avhengig av regionale forhold, slik som:

- Eventuell eksistens av et større interkommunalt anlegg som en i utgangspunktet kunne tenke seg å knytte assistansen til.
- Fordeling på kommunestørrelser i fylket/regionen.
I denne sammenheng er det også et moment at enkelte større kommuner "er seg selv nok". Noen mener at de ikke har behov for denne type assistanse og at det er urimelig at de som allerede har mest kompetanse, skal betale mest til "felles-kassa".
Vi har også eksempler på at mindre kommuner ikke ville at større kommuner skal være med, ut fra en vurdering om at de store ville dominere.
- Grad av pådriver-rolle fra miljøvernavdelingen hos fylkesmannen og fylkeskommunens aktivitet på området.
- Grad av interesse og engasjement i NKF-avdeling i fylket. I noen fylker var NKF aktive for å få etablert driftsassistanse.
- Eksistens av kompetanse i bygging/drift av anlegg hos lokale konsulentfirmaer.

Driftsassistansene blir normalt styrt gjennom et styre med representanter fra følgende (varierer fra fylke til fylke):

- teknisk etat
- helseadministrasjon i kommunen
- kommunepolitiker
- rådmann
- driftsoperatør/-forening
- fylkeskommunen
- fylkesmannens miljøvernavdeling
- Norsk Kommunalteknisk Forening (NKF-lokal avdeling)

Fullmakter for styret er eksempelvis (varierer, avhengig av organisasjonsformen):

- Tegner kontrakt med en instansen som utfører det daglige arbeidet i driftsassistansen.
- Vedtar budsjett og avgifter.
- Har ansvar for budsjettkontroll og håndtering av overskudd/underskudd i driften.
- Har ansvar for kontakt og oppfølging overfor departement og sentrale organ vedrørende tilskuddsordninger mv.
- Kontrollerer at driftsassistansen gjennomføres i samsvar med prosjektprogram og øvrige forutsetninger.
- Avgjør om spesielle tekniske assistanseoppgaver faglig og økonomisk ligger innenfor driftsassistansens rammer.

2.4 Utførte evalueringer av assistanseordninger

Det er gjennomført noen evalueringer av driftsassistanseordninger de siste årene, eksempelvis:

1991: Driftsassistansen i Oppland

I hovedsak positive erfaringer er rapportert og ordningen ble videreført med mindre justeringer. Vil gå over fra mer anleggsrettet virksomhet m/rutinebesøk over mer problemorientert og teknisk assistansepreget virksomhet.

1992: Driftsassistansen i Hedmark

I hovedsak positive erfaringer er rapportert og ordningen ble videreført med mindre justeringer.

DiH ble allerede fra starten lagt opp uten generelle anleggsbesøk/rutinebesøk. Det ble lagt opp konkrete planer for hver enkelt kommune, slik at kommunene innenfor gitte rammer kunne prioritere hva som assistansen skulle omfatte.

1993: Driftsassistansen i Sør-Trøndelag

En spørreundersøkelse ble gjennomført der tekniske etater og driftsoperatører ble stilt spørsmål om erfaringer med ordningen. Relativt store forskjeller i oppfatning hos teknisk etat og driftspersonell rapporteres. Assistansen er til nå lagt opp med utpreget rutinebesøk og nytten av dette er rapportert som relativt lav. Mer problemorientert aktivitet er ønsket.

Evalueringsrapporten fra Sør-Trøndelag er den mest omfattende og den er basert på inngående utspøringer av brukerne av ordningen.

Vi har i det etterfølgende valgt å ta ut noen tabellariske fremstillinger fra rapporten, da disse kan gi innspill i de vurderinger som skal gjøres i kap.5, der assistansene som fremtidige ordninger, faglig og økonomisk, skal vurderes.

Det er viktig å være klar over at assistansen i Sør-Trøndelag har vært i funksjon i kort tid sammenlignet med andre assistanser. Ut fra at det i Sør-Trøndelag drives en "minimums-assistanse" mht. omfang, er det muligheter for at svarene/konklusjonene i undersøkelsen ikke er representative.

Evaluering av driftsassistansen i Sør-Trøndelag - brukernes vurdering av driftsassistansens bidrag:

DRIFTSASSISTANSENS BIDRAG	Andel av positive/bekreftende svar fra teknisk etat og driftsoperatører
Prosessmessige og bygningsmessige forhold:	
Bedre den prosessmessige styringen	45%
Gjøre det lettere å få utbedret mangler ved bygninger/utstyr	70%
Bedre rensresultatene	36%
Driftsmessige forhold:	
Bedre rutinene for egenkontroll på renseanleggene	70%
Øke forståelsen for at drift må prioriteres	60%
Arbeidsmessige forhold:	
Bedre arbeidsforholdene på renseanleggene	82%
Øke kunnskapene om drift av renseanlegg	40%
Gi "tyngde" i argumentasjon og dokumentasjon vedrørende behov for tiltak og håndtering av tekniske spørsmål.	73%

Kilde: Driftsassistansen i Sør-Trøndelag 1991-1993. Evaluering.

Merknader:

I rapporten er det skilt mellom svarprosent fra teknisk etat og driftoperatører, i tabellen ovenfor er kun samlet svar fra disse tatt med.

Det er i rapporten gitt vurderinger av svarene og påpekt mulige forklaringer mellom ulike oppfatninger mellom teknisk etat og driftsoperatører.

Evaluering av driftsassistansen i Sør-Trøndelag - brukernes vurdering av driftsassistansens bidrag:

DRIFTSASSISTANSENS ROLLE	Andel av svar fra teknisk etat og driftsoperatører (avrundede tall)	Mrk.
Pådriver for bedring av driften	40%	
Pådriver for bedring av organisatoriske forhold	9%	
Informasjonsformidler og veiledningssentral	40%	1.)
Problemløser	21%	1.)

Merknader:

- 1.) Det var stor forskjell i oppfatning hos teknisk etat og driftsoperatører. Størst respons hos teknisk etat.
 Driftsassistansen har arbeidet spesielt med rutinebesøk og lite med teknisk assistanse, noe som sikkert har hatt påvirkning på svarene som er gitt.

Svar på spørsmålet: Innen hvilke fagområder er det behov for supplerende kompetanse?

Fagområde	Teknisk etat	Driftsoperatører	Samlet
Automatikk/ elektronikk	66,7%	64,7%	65,6%
Driftøkonomi	20%	18,8%	19,6%
Mekanikerfag	6,7%	43,8%	25,8%
Rørleggerfag	-	58,8%	31,3%
Vannkjemi	46,7%	11,8%	28,1%
Ventilasjon	73,3%	11,8%	40,6%
Arbeidsmiljø	66,7%	52,9%	59,4%

Kommentarer (utdrag fra rapporten):

Det er tildels store forskjeller mellom svarene til driftsoperatørene og teknisk etat. De er imidlertid enige om at det er behov for supplerende kompetanse innen **automatikk/elektronikk** og **arbeidsmiljø**.

Ellers er det stort sett totalt ulike oppfatninger. Et stort flertall i teknisk etat ønsker f.eks. kompetanse innen ventilasjon (delvis også vannkjemi), men det ønsker ikke driftsoperatørene. Sistnevnte gruppe ønsker imidlertid kompetanse innen rørleggerfag (og delvis også mekanikerfag), noe som ikke støttes av teknisk etat.

Man skal samtidig huske at dersom driftsassistansen tilbyr enkelte deler av denne tilleggskompetansen, så går arbeidet fort over til å bli teknisk assistanse eller selvstendige konsulentoppgaver, og det ligger som oftest ikke innenfor rammen til driftsassistansen.

Oppsummering:

- Det er i hovedsak positive erfaringer med ordningene.
- Det er viktig at det arbeid som gjøres er basert på forutgående drøftelser med brukerne, slik at de ikke oppstår interessekonflikter og slik at kommunene føler at de har direkte nytte av assistansen i såvel det daglige arbeid som i mer langsiktig sammenheng.
- Det er viktig at kommunene og utførende assistanseorgan har et bevisst forhold til grensegangen mellom teknisk assistanse og kjøp av tjenester fra assistanseorganet eller andre. På den måten unngår en interessekonflikter og får en rasjonell og god utnyttelse av assistansens tilbud og kompetanse.

2.5 Driftsassistansenes rolle og funksjon i forhold til kommunene

Ved etableringen av de ulike assistansene har det vært beskrevet målsettinger med utgangspunkt i prøveprosjektet i Telemark (se 2.1) justert ut fra de behov for assistanse som har vært i kommunene i aktuell region, samt de forhold som miljøvernavdelingen har prioritert.

Grovt sett har målsettingen vært:

- å bistå driftspersonellet ved renseanleggene med målinger, vurderinger, teknisk assistanse mv. slik at anleggene får mer optimal drift renseteknisk og økonomisk.

I de første driftsårene har driftsassistansene normalt vært lagt opp med besøksrettet virksomheter, da det er viktig å bli kjent med såvel anlegg/teknisk utstyr som driftspersonell ved anleggene og teknisk etat.

Etter hvert som assistansens personell og driftspersonellet er blitt kjent med hverandre og en har fått "hodet over vannet og tingene på plass", har assistansen delvis endret seg til mer problemorientert virksomhet.

Driftsassistansenes hovedmål kan settes opp slik:

- A. **Heve og opprettholde standarden på eksisterende renseanlegg til et tilfredsstillende nivå såvel prosessmessig som bygningsmessig og driftsmessig for å sikre et forsvarlig utbytte av allerede foretatte investeringer.**
- B. **Bedre driftsoperatørenes arbeidsforhold og faglige kompetanse.**
- C. **Legge forholdene til rette for en rasjonell egenkontroll av anleggenes drift og vedlikeholdsmessige standard og samtidig dekke tilsynsmyndighetenes behov for informasjon/dokumentasjon.**

Fortsatt er det slik at driftsassistansene i hovedsak assisterer kommunene med **anleggs-orienterte** aktiviteter.

I tabellen på neste side har vi forsøkt å sette opp de hovedroller-/funksjoner og basisaktiviteter som driftsassistansene har i forhold til kommunene.

HOVEDROLLER-/FUNKSJONER OG BASISAKTIVITETER**Hovedroller-/funksjoner:**

- Veiledere
- Felles utviklingsarbeid kommunene imellom
- Definere, avklare og avgrense aktuelle problemstillinger
- Støtteapparat - faglig nettverk
- Oppnå kontinuitet, unngå kun skippertaks-mentalitet
- Kvalitetssikring

Basisaktiviteter til nå:

Generelt kan en si at driftsassistanter rolle/funksjon overfor kommunene nå er:

- Utøve systematisk veiledning og være et middel til å effektivisere driften av avløpsanleggene.
- Skape et felles fagmiljø for driftsfolk i et fylke.
- Spleiselag på kompetanse, spesialtjenester og -utstyr innenfor et geografisk område som er naturlig.
- Styrke anleggseiernes egenkompetanse.
- Erfarings - og kontaktformidling.
- Teknisk assistanse/problemløser.
- Faglig støttespiller for kommunene i forbindelse med bygging av nye renseanlegg og rehabilitering av eksisterende anlegg.
- Resultatvurdering/dokumentasjon/rapportering.
Gjennom bedre dokumentasjon om anleggenes drift skal driftsassistanter bidra til et bedre beslutningsgrunnlag for kommunene og statlige myndigheter.

Kjerne-oppgaver i regi av kommunene

Det er under utredningsarbeidet forsøkt å sammenstille aktuelle kjerne-oppgaver i regi av kommunene (relatert til driftsassistanse), men dette er tatt ut, da det viste seg å være vanskelig å beskrive disse oppgavene og aktivitetene. I sprekret av oppgaver - fra drift-/vedlikehold, egenkontroll - til internkontroll og kvalitetssikring, ligger det svært mange forskjellige oppgaver som det vil kreve mye tid å få utredet.

2.6 Forholdet til miljøvernavdelinger spesielt

I dette kap. ønsker vi å beskrive momenter i forhold til hva som blir arbeidssituasjonen i miljøvernavdelinger (MVA) etter hvert som SFT's virksomhetsplan/strategi blir satt ut i livet, som bl.a. innebærer at MVA får oppgaver de ikke har hatt tidligere. Det er nødvendig å stille spørsmål om MVA på sikt vil ha muligheter til å følge opp de aktiviteter som bl.a. følger med drift/vedlikehold av miljødatabaser, SKF (Saksbehandlingssystem for Kystsone-Forvaltning) samtidig med oppfølging av nye delegerte oppgaver fra SFT. Fylkene Rogaland, Østfold og Troms er prøvefylker for utprøving av SKF-systemet, som på sikt skal bli et landsomfattende system (miljødatabase).

Et vesentlig element i utredningen er å avklare oppgaver driftsassistanter kan gjøre om er et statlig ansvar og som staten/MVA kan kjøpe som tjenester. Som grunnlag for å vurdere dette, er det naturlig å ta utgangspunkt i den rolle og de oppgaver som MVA har i forhold til kommunene og de næringsvirksomheter der fylkesmannen har myndighet og vurdere hvilke av disse oppgaver som helt eller delvis kan kjøpes av driftsassistanter eller konsulent.

I tillegg til de konkrete oppgaver, er det også naturlig å vurdere miljøgevinsten og den øvrige avlastning og effektivisering som vi kan få gjennom den økte kommunale kompetanse, erfaringsformidling, samordning, rasjonalisering som etablering av driftsassistanter gir.

Noen problemstillinger:

- Evaluering av driftsassistansen i Sør-Trøndelag viser at de der synes MVA er for dårlig til å følge opp mangelfull tilstand med pålegg. Dette er en kjent problemstilling også i andre fylker. Når MVA ikke får prioritert denne oppfølgingen - selv om dokumentasjonen "serveres på et fat" - hva da når de selv eventuelt må hente dokumentasjonen mer aktivt?
- Hva blir konsekvensene av at assistanseordninger ikke blir etablert der de fortsatt mangler - og hva skjer dersom assistansencordninger blir nedlagt?
- Har MVA kapasitet til å gjennomføre SFTs intensjoner på kontroll- og tilsynssiden hvis ikke driftsassistansen gjør det meste av markarbeidet?
- Det er ulike oppfatninger om hvilket ansvar MVA har mht. rettledning/veiledning overfor kommunene. Bør en ikke sørge for å ha ordninger som står på beina før staten/MVA legger veilederrollen død?
- Er det grunn til å forvente at MVA i årene som kommer vil måtte kjøpe tjenester utenfra - og i hvilken utstrekning/omfang vil etablering av nye driftsassistanter og videreføring av eksisterende ordninger være naturlige samarbeidspartnere?
- Utviklingen mot mer resipientorientert målstyring kan etter hvert gjøre det naturlig å utvide driftsassistansens virksomhet til også å omfatte resipientoppfølging, da dette setter store krav til dokumentasjon.
- Informasjon, veiledning mv. vil også fremover være en del av MVA's rolle. Særlig i fylker som ikke har driftsassistanse, kan disse noe diffuse oppgavene kreve ressurser/kompetanse ved MVA. Driftsassistanter kan her spille en tilsvarende rolle for MVA som NORVAR er tiltenkt for SFT og bety en vesentlig avlastning eller supplement til MVA.

Viktige funksjoner for driftsassistanter:

- Driftsassistanter vil f.eks. kunne bidra til å forebygge uheldige valg av avløpstekniske løsninger som det i ettertid kan bli en tung oppgave for MVA å rydde opp i.
- Driftsassistansens funksjon som "smørekanne" og faglig pådriver vil bidra til at en rekke ting skjer "av seg selv" til fordel for miljøet og MVA. Driftsassistansens bidrag til å bedre renseeffekten og virkningsgraden for avløpsanleggene er (som eksempel) beregnet å være meget kostnadseffektivt.
- Sørge for at den praktiske delen av utslippskontrollen fungerer og følge opp gjennomføringen.
- Fremskaffe dokumentasjoner, handtere data og rapportere. MVA får bedre grunnlag for sin myndighetsutøvelse.
- Kvalitetssikre kommunenes dokumentasjon, slik at de data som går videre til MVA, SFT og SSB blir best mulig, basert på erfaringer fra flere kommuner innen en region og bruk av et samordnet vurderingsgrunnlag som bl.a. blir fremskaffet gjennom videreutvikling og forbedring av felles verktøy for datainnsamling og bearbeidelse i assistansenes regi.

På den ene siden.....

dersom det statlige bidraget er avgjørende for å få etablert eller opprettholdt en driftsassistanse, bør staten kunne ta utgangspunkt i en helhetlig vurdering fremfor snevert å beregne sitt bidrag på kjøp av tjenester basert på timeregnskap for å utføre snevert definerte statlige oppgaver. M.a.o. bør statens kjøp av tjenester også representere en gulrot for å kunne opprettholde driftsassistansenes viktige rolle og funksjon.

Hvordan finne middeelveien ?

På den annen side ...

kan det ligge en viss fare i å gå for langt i å overlate statlige oppgaver til driftsassistanter. Det må ikke skapes det inntrykk at driftsassistansen like mye er et redskap for staten som for kommunene. MVA må heller ikke gi fra seg så mye av oppgavene at man mister kontakten med det som faktisk skjer i kommunene og dermed etter hvert kommer på etterskudd med den forvaltningsmessige oppfølging og den faglige forståelse.

2.7 Forholdet til konsulent, rådgivende ingeniørfirma

Det kan til tider være vanskelig å skille mellom oppgaver som naturlig hører inn under driftsassistansen og oppgaver som hører inn under teknisk assistanse og andre konsulenttjenester. Dette kan medføre at man ikke får så aktiv og problemorientert driftsassistanse som ønsket.

På et eller annet nivå vil arbeidet gå over til det som normalt utføres av frittstående konsulentfirmaer, og driftsassistansens tjenester bør ikke bli en ren konkurrent til disse firmaene eller en snarvei til rimelig konsulenthjelp. I Sør-Trøndelag rapporteres det at enkelte føler seg "bundet" til å velge samme konsulent som har utøvende assistanse. I stor grad vil dette være knyttet til hvordan kommunene går frem når de skal kjøpe tjenester utenfra. Noen har "fast" regel om at de skal innhente tilbud på alle oppdrag, mens andre vurderer dette fra tilfelle til tilfelle. Dersom assistansesordningen i praksis ordnes slik at hver kommune får utført en viss sum bistand innenfor en fastsatt økonomisk ramme, og kan velge om bistanden skal være hovedsaklig rutinebesøk m/råd og veiledning og resten er til disposisjon for mer teknisk assistanse-pregede oppgaver, så vil det ofte bli slik at konsulenten som utfører vanlig assistanse, også gjør det øvrige.

I evalueringsrapporten fra Sør-Trøndelag rapporteres det at av de kommuner som benytter seg av teknisk assistanse, kjøper 60% ved kun en innkjøpsmetode, dvs. at måten å gjøre innkjøp på er helt uavhengig av størrelsen på oppdragets art o.l. Alle kommuner unntatt en benytter direkte kontakt med en på forhånd utvalgt konsulent. Det vil si at det ikke er noen reell konkurranse om tjenestene. Benyttede kriterier ved valg av konsulent har vært:

- tidligere erfaring med firmaets arbeid
- god personlig kjennskap til firmaet
- firmaets faglige kompetanse
- pris på tjenesten
- firmaets geografiske beliggenhet
- firmaets rykte

Det klart viktigste kriteriet var firmaets faglige kompetanse, men også tidligere erfaringer og god personlig kjennskap til firmaet var viktige kriterier.

Generelt sett har vi 2 situasjoner:

- Rådgivende ingeniør som driftsassistanseorgan og konsulent.
- Driftsassistanseorgan generelt som selgere av tjenester.

Problemer og eventuell kritikk kan oppstå når det gjelder å "spille seg i posisjon" til større konsulentoppdrag .

Prinsipielle grenselinjer for salg av tjenester må gjøres uansett organisasjonsform. Også BUVA og ANØ selger tjenester (inkl. konsulentoppdrag) og får trolig i like stor grad oppdrag uten konkurranse som de assistanseorgan som er konsulent-tilknyttet.

For alle assistanseorgan gjelder "føre var"-prinsippet!

2.8 Oversikt over eksisterende assistanser

I tabellen nedenfor er en oversikt over eksisterende assistanser pr. 01.04.1994 satt opp.

Fylke	Utføres av:	Organisasjonsform
Akershus	Avløpssambandet Nordre Øyeren (ANØ)	Interkom. selskap
Akershus Follo-regionen	Aquateam A/S	Konsulentfirma
Hedmark	Driftsassistansen i Hedmark (DiH)	Knyttet til interkom. selskap .
Oppland	Driftsassistansen i Oppland (DiO) Berdal Strømme A/S	Konsulentfirma
Buskerud	Buskerud Vann- og Avløpssenter (BUVA A/S).	Offentlig aksjeselskap
Vestfold	Aquateam A/S	Konsulentfirma
Telemark	Ingeniør Vidar Tveiten A/S	Konsulentfirma
Aust-Agder	Ingeniør Vidar Tveiten A/S	Konsulentfirma
Vest-Agder	Sørlandskonsult A/S	Konsulentfirma
Hordaland	AMO-senteret Heistad og Østlandskonsult A/S	AMO-senter + konsulent
Sogn og Fjordane	Urheim & Andersen	Konsulentfirma
Sør-Trøndelag	A/S Prosjektering	Konsulentfirma
Nord-Trøndelag	Næringsmiddelkontrollen i Namdalen	
Troms	Grøner Tromsø A/S	Konsulentfirma

3.0 Finansiering av driftsassistanter

3.1 Finansiering av assistanseordninger til nå

Kommunal andel:

Når det gjelder finansieringen av den kommunale delen av driftsassistanseordningen, er det flere varianter/kombinasjoner i bruk:

- grunnavgift, angitt som kr. pr. innbygger og år
- fast kommuneavgift, angitt som kr. pr. år
- anleggsavgift, angitt som kr. pr. dag
- anleggsavgift, angitt som kr. pr. år

Variasjonene er relativt store fra region til region. Dette er i og for seg naturlig nok, idet lokale forhold har hatt innvirkning på resultatet:

- Antall kommuner og anlegg å fordele kostnader på varierer fra fylke til fylke.
- Reiseavstander varierer.
- Muligheter for andre oppgaver som til sammen med vanlige driftsassistanseoppgaver gir grunnlag for å ansette folk til å stå for den praktiske gjennomføringen.

I Telemark (som benytter fast kommune avgift ca. 14.000 kr. pr. år og anleggsavgift avhengig av anleggsstørrelse), har målet vært at:

- kommuneavgiften dekker fellesaktiviteter som samlinger, administrasjon, regnskap, styret m.m.,
- anleggsavgiften dekker anleggsrettede aktiviteter som rutinebesøk, teknisk assistanse, rapportering mv.

For kommuner i Hedmark, som vi har valgt å knytte tall-eksempler til, varierer den totale kostnaden slik:

- 1.700 - 32.000 kr. pr. kommune pr. år
- 1,3 - 10 kr. / tilkn. pe. (gjennomsnitt 3,4 kr./tilkn. pe.)
- 1,5 - 6 kr. / innbygger

Statlig bistand/andel:

Til nå har driftsassistansene i hovedsak blitt finansiert som vist i tabellen nedenfor mht. den statlige bistanden:

Tid	Statlig bistand	Merknad
De første 2 år	50 % statstilskudd	
3. og 4. år	33 % statstilskudd	Faller bort fra 1994
Etter 4. året	Fylkesmannen kjøper tjenester av driftsassistansen. (%-tilskudd ikke lenger aktuelt, slik at utslippskontrollanalyser ikke lenger er med i vurderingen).	Basert på drøftelser mellom assistanser og MD i 1986, har bl.a. Oppland benyttet 4 - 4,5 dagsverk pr. anlegg som grunnlag for MVA's kjøp av tjenester. I Telemark benyttes 4 dagsverk pr. anlegg pr. år.

Det er i denne utredningen ikke prioritert å gå nærmere inn å kontrollere og vurdere de data som tidligere er fremskaffet.

Som bakgrunnsmateriale for de vurderinger som gjøres videre er opplysningene av interesse. Her vil vi kun fremføre:

- Kostnader og finansiering av de ulike driftsassistanseordningene varierer relativt mye.
- Statens bidrag varierer også og har i stor grad vært påvirket av miljøvernavdelingenes pådriverfunksjon og ambisjonsnivå.
- Hvorvidt sprik i kostnadsdata for ordningene sier noe om organisering og effektivitet er det ikke grunnlag for å si, da det konkrete arbeidsopplegget og faglige innhold varierer stort.

Utvikling i Hedmark - som eksempel

For å belyse utviklingen for finansieringen av en driftsassistanse, der den statlige andelen er stor i de første årene, har vi nedenfor tatt for oss en assistanse, nemlig Driftsassistansen i Hedmark.

Finansieringen av driftsassistansen i Hedmark er basert på følgende forutsetninger:

- 3 dagsverk/år for alle anlegg, maks. 15 pr. kommune
- Grunnavgift: 1 kr./innbygger (1988-pris)
- Anleggsavgift: 1000 kr./dagsverk (1988-pris)

Med ialt 63 anlegg og beregnet 165 dagsverk, utgjorde midler som kommunene skulle betale for, ca. 400.000 kr. pr. år.

Driftsassistansen i Hedmark - eksempel på utvikling i kostnader/finansiering:

Kostnad/ finansiering	1991- budsjett	1992- budsjett	1993- budsjett	1994- budsjett
Kostnader:				
Totale utg. eks. analyser	1.575.000	1.440.000	1.254.000	1.275.000
Utslippskontroll- analyser	700.000	700.000	800.000	900.000
Sum kostnader:	2.275.000	2.140.000	2.054.000	2.175.000
Finansiering:				
Kommunene	400.000	400.000	400.000	400.000
Fagseminarer	75.000	75.000	75.000	75.000
Analyser	700.000	700.000	800.000	900.000
Fond/overskudd forrige år , renter etc.			129.000	130.000
Statstilskudd	1.100.000	965.000	650.000	670.000
Sum inntekter:	2.275.000	2.140.000	2.054.000	2.175.000
% statlig finansiering, analyser tatt med	48%	45%	31.5%	31%
% statlig finansiering, eks. analyser	70%	67%	52%	52.5%

Kommentarer:

- Den statlige delen startet opp med 48% i 1991 og har gått ned til ca. 31% i 1994. For Hedmark er 1994 det siste året der tilskudd er gitt med grunnlag i "%-regning", der analysekostnader er med i tilskuddsgrunnlaget.
- Den statlige delen startet med ca. 70% i 1991 og er på ca. 52% i 1994, dersom en holder kostnader for analyser utenfor.

Hva betaler kommunene i Hedmark for selve assistanse-ordningen?

For å se på de reelle, faktiske utgifter som kommunene i Hedmark har betalt for å ha en assistanseordning (eks. analyser, da de vil være der uavhengig av assistanse-ordning) , har vi i tabellen nedenfor beregnet hvilken størrelsesorden vi snakker om.

Kommunestørrelse, antall anlegg	Har betalt , kr./år, i perioden 1991 - 1994 (før ordning med kjøp av tjenester fra MVA begynner)	Kostnad pr. år uten statlig tilskudd. (Benyttet 1993/94-grunnlag)
Minste kommune, 1700 innb., 2 renseanlegg	8.500 (kr. 10,60/tilkn. pc.)	17.000
Mellomstor kommune, 5000 innb., 4 anlegg	20.000 (kr. 8,60/tilkn. pc.)	40.000
Stor kommune, 17.000 innb., 2 anlegg	26.000 (kr. 2,25/tilkn. pc.)	52.000

Kommentarer:

Det kunne vært interessant å sette opp tilsvarende tall for alle andre assistanseområder, men da grunnlaget for finansieringen er forskjellig (anleggsstørrelser, type anlegg, arbeidsopplegg osv.), har vi ikke prioritert å fremskaffe sammenlignbare tall.

Det vises forøvrig til kap. 5.

Noen aktuelle spørsmålsstillinger:

Det er selvsagt mulig å sammenligne/vurdere disse kostnadene opp mot andre kostnader innen teknisk VA-virksomhet i kommunene, men i denne utredningen er det viktigere å fokusere på:

- Hva oppnår kommunene - hva får de igjen for kostnadene?
- Forbedret drift, effektivisering, bedre arbeidsforhold osv. som oppnås gjennom driftsassistanse er en god investering - da en forlenger levetid (teknisk og kapasitetsmessig) på anlegg, reduserer løpende driftskostnader gjennom optimalisering, reduserer faren for arbeidsmiljøskader/erstatninger mv.
- Hvilke ressurser måtte kommunene selv sette inn for å fremskaffe dokumentasjon overfor myndighetene?
- Vil et eventuelt bortfall av statlig finansiering medføre at kommunene ikke ser seg i stand til å betale for nåværende ordninger og ambisjonsnivåer? Vil dette kunne medføre at enkelte ordninger faller helt bort og at andre må redusere omfanget til et minimum?

3.2 Finansiering fremover

Rundskriv T-7/93 fra Miljøverndepartementet

Rundskrivet gir en del rammebetingelser for tilskudd og det som er relevant for forholdet til driftsassistanter er satt opp nedenfor.

- ♦ Utdrag fra T-7/93, pkt 4.2, Fylkesmannens sitt utredningsarbeid og kjøp av tjenester:

"Fylkesmannen kan søke om tilskudd til ulike planleggingsoppgaver eller andre særskilte prosjekt/oppgaver som han treng for å bedre grunnlaget for vedtak for bl.a. å sikre en kostnadseffektiv bruk av midlene, f.eks. fylkesplaner for slam, avløp o.l. Ved kjøp av tjenester skal en følge regelverket for Statens innkjøpsvirksomhet.

Fylkesmannen kan få inntil 100% tilskudd til slike prosjekt. Søknaden skal inneholde prosjektfremstilling og spesifisert kostnadsoverslag.

Resipientundersøkelser får ikke støtte over denne ordningen. Dette gjelder selv om undersøkelsen tar sikte på å finne frem til nødvendige rensekraft for en vannforekomst, utslippsdyp, diffusorberegninger osv."

- ♦ Utdrag fra T-7/93, pkt. 4.3 Driftsassistanse:

"Som et ledd i å sikre en forsvarlig drift av renseanlegg og ledningsnett, vil Miljøverndepartementet også i 1994 gi tilskudd til å sette i gang organiserte former for driftsassistanse. F.o.m. 1994 er det en forutsetning for å få tilskudd til etablering av driftsassistanse at ledningsnettet også er tatt med. Fylkesmannen kan likevel gjøre unntak fra dette vilkåret. Samarbeidsløsninger mellom flere kommuner fører vanligvis til en effektiv bruk av de ressurser som blir satt inn i driftsassistansen. Det bør derfor etableres et slik samarbeid for at det skal kunne gis statlig tilskudd. Departementet ønsker at slik kompetanse blir bygget opp og drevet i kommunal regi. Tilskudd til etablering av driftsassistanse blir gitt for ett år om gangen. Etablering av driftsassistanseordninger vil normalt kunne få inntil 50% tilskudd i inntil 2 år. Etter dette forutsetter en at den videre driften av driftsassistanseordningen fullt ut blir finansiert av kommunene selv."

Finansiering etter 4. året i Hedmark....

For fortsatt å knytte tall/opplysninger til en driftsassistanse, har vi i tabellen på neste side satt opp de oppgaver/aktiviteter som DiH og MVA i Hedmark har drøftet som grunnlag for kjøp av tjenester i 1995. Det vises også til vedlegg 2.

I tabellen har vi sammenstilt kostnader og tatt ut noen "nøkkel-tall", som eventuelt kan benyttes i kap.5, der en skal se på driftsassistanter som fremtidige ordninger, faglig som økonomisk.

Aktivitet	Kostnad	Nøkkeltall, Hedmark
Oppfølging av utslippskontrollprogram for avløpsvann og slam, vurdering, behandling, årsrapportering	(64 anlegg, 20 kommuner) 900 timer x 380,- (342.000 kr.)	14 timer pr. anlegg dvs. ca. 2 dagsverk pr. anlegg
Edb-programmet "AVLØP" Vedlikehold, utestinger etc.	Vedlikehold kr. 8.500 Tidsforbruk 50 timer x 380 (19.000 kr.)	Verdi ca. 2 ukeverk
Veiledning, pådrivervirksomhet, kvalitetskontroll	1,5 dagsverk pr. anlegg (11,25t/anlegg) (273.000 kr.)	Ca. 1,5 dagsverk pr. anlegg
Diverse oppdrag for miljøvernavdelingen: - Gi faglige innspill i forbindelse med nye krav, retningslinjer, planer mv. - Gi innspill vedr. utslippskontrollprogrammet - Formidle sammenstilte data fra edb-systemet "AVLØP" ved forespørsler - Holde innlegg på fylkesmannens arrangementer	40 timer x 380,- (15.000 kr.)	Ca. ett ukeverk.
Totalt:	(ca. 660.000) utgjør i størrelsesorden 52 % av antatt totale utgifter (eks. analyser) for 1995.	Utgjør totalt ca. 3,7 dagsverk pr. anlegg pr. år.

Kostnadsrammene som er beregnet er basert på driftsassistansens midlere selvkostpris på kr. 380,- pr. time (total driftskostnad / totalt antall timeverk pr. år).

Antall beregnede timeverk er å forstå som brutto, dvs. inkludert prosjektkostninger og relativ andel egenadministrasjon.

4.0 DRIFTSASSISTANSE- OPPGAVER - OPPLISTING ETTER "OPPDRAUGSGIVER"

4.1 Innledning

Opplistingen i etterfølgende punkter er gjort med grunnlag i beskrivelse av de enkelte oppgaver, kfr. vedlegg.

Viktige forhold som er tatt med i vurderingene er:

- Det er kommunene som eier og er driftsansvarlige for avløpsanleggene, og må sette krav og beskrive behov mv. overfor de som skal assistere dem. Det er dessuten ikke tilrådelig å "gjøre seg for avhengig" av et organ som ingen kan garantere levetiden for, men bruke assistansen som veileder for å effektivisere egen virksomhet og få tilgang på nødvendig fagkompetanse.
- Miljøvernavdelingene (MVA) må selv beslutte hvem det er hensiktsmessig å kjøpe tjenester av. MVA bør være bevisste ved kjøp av tjenester i driftsassistansene. Viktige momenter i denne vurderingen er bruk av øvrige konsulentfirmaer samt oppbygging av kompetanse i egen etat.
- Det er de faglige vurderinger og eventuelle konflikter som kan oppstå som er tatt med i vurderingsgrunnlaget - de økonomiske sider er ikke med her. Hvorvidt de oppgaver som er beskrevet som aktuelle i praksis blir utført, er i stor grad avhengig av regionale forhold og om det totale økonomiske grunnlaget er til stede for at de eksisterende assistansene kan forbli fremtidige faglige og økonomiske enheter. Det vises i denne sammenheng til kap. 5.

4.2 Basisoppgaver for kommunene

I denne kategori arbeidsoppgaver/aktiviteter har vi sammenstilt de oppgaver som normalt vil kunne inngå i en driftsassistanseordning.

Det presiseres at beskrivelsen ikke er ment som noen mal for hva en driftsassistanse skal inneholde, men mer hva den kan inneholde. Deltakerne i den enkelte assistanse må selv kunne vurdere hvilke oppgaver de ønsker å spleise på og hvilke de vil utføre selv.

Det vises til tabellarisk fremstilling på neste sider og til beskrivelse i vedlegg.

BASISOPPGAVER OVERFOR KOMMUNENE	Beskriv. ref.pkt. vedlegg	Oppgaven omfatter, kort beskrivelse	Statlig nytte?
RENSEANLEGG:			
Veiledning, oppfølging av kontroll-prøveprogram	A.1	Utarbeide og følge opp kontrollprøveprogram.	Ja
Årsrapport rensesanlegg	A.2	Årlig rapport med tabellarisk oppsett for alle anlegg. Resultater av kontrollprøver, vurdering av resultater.	Ja
Forurensningsregnskap alle rensedistrikter	A.3	Regnskap mht. fosfor for alle rensedistrikter i kommuner og fylket. Baseres på kontrollprøver samt innhentede opplysninger fra kommunene om tilknytninger, overløpsdrift etc.	Delvis
Fylkesårsrapport med nøkkeltall	A.4	Mal for statlig årsrapport og veiledning til utfylling. Sammenstilling av data om tilknytninger, forurensningsregnskap, totalutslipp, tilføringsgrad, virkningsgrad, utvikling/trend.	Ja
Fylkesrapport - slam	A.5	Rapport basert på kontrollprøver for slam, oppgaver over slamproduksjon og-disponering.	Ja
Anleggsbesøk, råd og veiledning - drift	A.6	Driftsbesøk. Gjennomgang driftsjournaler og driftsdata. Vurdering av analyser. Veiledning egenkontroll. Avklare behov for teknisk assistanse. Avlaster MVA mht. veiledning.	Delvis
Teknisk assistanse	A.7	Supplerende undersøkelser. Tekniske vurderinger knyttet til optimalisering av drift. Arbeidsmiljø. Septikhåndtering.	Nei
Internrevisjon - anleggsrevisjon	A.8	Som en del av internkontrollen, regelmessige interne revisjoner for å kontrollere at systemet følges opp. Vurdering av behov for HMS-tiltak.	Nei
Spesielle, andre anlegg	A.9	Oppfølging og veiledning overfor anleggseiere som har større jordrenseanlegg, silanlegg o.l. Avlaster MVA mht. veiledning.	Delvis
Erfaringsformidling, kurs og fagtreff	A.10	2-3 årlige samlinger for driftsoperatører og repr. fra teknisk etater. Aktuelle problemstillinger tas opp. Avlaster MVA for veiledning.	Delvis

BASISOPPGAVER OVERFOR KOMMUNENE	Beskriv. ref.pkt.	Oppgaven omfatter, kort beskrivelse	Statlig nytte?
(renseanlegg, forts.)			
Innspill til planer og tekniske løsninger	A.11	Høringsuttalelser til planer, kompetansestøtte for anleggseier ved vurdering av tekniske planer fra konsulent med grunnlag i driftserfaringer. Gjennomføring av "Vurderingsordningen".	Delvis
Oversikt over tiltaksbehov, investeringsbehov	A.12	Utarbeidelse av tiltaks- og investeringsbehov for hver kommune og hele fylket, basert på samlet kunnskap om status. (Oppgave foreløpig noe uklar).	Delvis
Diskusjonspartner vedr. tillatelser	A.13	Støttespiller ved tolkning/vurdering av krav gitt i tillatelser. Behovet for dette øker ved innføring av rammetillatelser.	Nei
Andre serviceoppdrag	A.14	Utleie av utstyr, formidling av brukerstyr etc	Nei
Vedlikehold avløpsdatabase Kommunikasjon SSB	A.15	Deltakelse i møter og utarbeidelse av kravspesifikasjoner for vedlikehold og utvikling av database for rapportering. Kommunikasjon SSB-AVLØP.	Ja
TRANSPORTSYSTEMET:			
Systematisering, organisering, kvalitetssikring	B.2	Bistand med systematisering, organisering og kvalitetssikring av bygging og drift av anlegg. Gjennomgang av pumpestasjoner, overløp ved bruk av sjekklister. Avdekke behov for tiltak, følge opp tiltak. Gjennomgå og evaluere driftsrutiner. Bistand til utvikling av planmessig drift. Se ledningsnett og renseanlegg i sammenheng.	Nei
Rapporteringsrutiner, dokumentasjon	B.3	Utvikling av driftsjournaler, måneds- og årsrapporter, avklaring av interne rapporteringsrutiner, rutiner for avvikshåndtering. Maler for årsrapporter.	Nei
Teknisk assistanse	B.4	Bistå i gjennomføringen og oppfølging av tiltak - (anviser løsninger, ikke prosjektere). Eksempelvis; kapasitetsvurderinger/tilpasning og styring av pumper, trykkløstreduserende tiltak, ventilasjonstiltak, energioptimeringstiltak, teknisk oppgradering/sanering av overløp etc. Veiledning vedr. driftsoptimalisering, bistand vedr. innkjøp og drift av drifts- og målestyr.	Nei

BASISOPPGAVER OVERFOR KOMMUNENE	Beskriv. ref.pkt. vedlegg	Oppgaven omfatter, kort beskrivelse	Statlig nytte?
(transportsystemet, forts.)			
Erfaringsformidling og felles prosjekter	B.5	Fagtreff og kurs, bidrar til kompetanseheving og nettverksskapning mellom driftsfolk i en region. Formidling av resultater fra forskning og andre fagmiljøer. Felles utviklingsprosjekter, utarbeidelse av maler, sjekklister, instruksjer etc. Avlastet MVA i veiledning over kommunene.	Delvis
Andre aktuelle oppgaver knyttet til drift av transportsystemet	B.6	Ikke kjerne-oppgaver, kjøpes etter behov: - Kravspesifikasjon til leverandør og konsulent ved innkjøp av anlegg, prosessutstyr, drift-og fjernkontrollsystem o.l. - Bistand ved igangkjøring, optimalisering av nye anlegg (pumpest., overløp og ledningsnett). Praktisk testing/verifikasjon av om utstyr/funksjon er iht. krav. Avdekke driftsproblemer. - Kontroll/kalibrering og justering av drifts- og måleutstyr, opplæring av driftspersonell. - Vannføringsmålinger og feltarbeid på ledningsnettet.	Nei
Kompetansestøtte i bygging av nye anlegg	B.7	God planlegging og oppfølging i utbyggingen av nye anlegg er en viktig forutsetning for å få driftsvennlige og funksjonsdyktige avløpsanlegg. - Bidra til at driftsfolkene i kommunen deltar aktivt i planleggingen av nye anlegg. - Delta i planprosessen i ulike faser (kravspesifikasjon, høringsuttalelser, gjennomgang av planer, deltakelse i planleggingsmøter, spørsmål til konsulent i forhold til referanser og praktisk driftsvennlighet mv.).	Delvis

4.3 Andre mulige/aktuelle oppgaver overfor kommunene

I tabellen nedenfor er diverse mulige/aktuelle oppgaver som driftsassistanter kan bistå kommunene med satt opp.

ANDRE OPPGAVER OVERFOR KOMMUNENE	Beskriv. ref.pkt. Vedlegg	Oppgaven omfatter, kort beskrivelse	Statlig nytte?
Implementere tekniske veiledere mv.	C.1	Delta aktivt i selve implementeringen av veiledninger og tekniske retningslinjer. På denne måte sikrer en at slike blir tatt i bruk raskt etter de foreligger. Avlaster MVA mht. veiledning.	Delvis
Industri til kommunalt nett	C.2	Industrikartlegging (særlig problemtilførsel). Driftsassistanse overfor bedrifter (interne rensesiltak). Innslippstillatelser. Administrere kontrollrutiner.	Delvis
Driftsassistanse oljeutskillere	C.3	Bistå eiere av oljeutskillere med å dokumentere driften av utskillerne overfor eiere av avløpsanlegg (kommunen). I grenseland for hva assistanser bør arbeide med ? - kfr. beskrivelse i C.3, vedlegg.	Nei
Avløp fra søppelfyllinger	C.4	Målinger og vurderinger av avløp fra søppelfyllinger. Utarbeidelse av årsrapport. Administrere kontrollprogram. Utarbeidelse av fylkesårsrapport.	Nei Ja
Bistand vedr. septiktillførsel	C.5	Septiktillførsel skaper ofte problemer (støtbelastning, søl, lukt, tilstoppinger etc.). Driftass. kan bistå med råd og erfaringsformidling - bidra til å redusere slike problemer.	Nei

ANDRE OPPGAVER OVERFOR KOMMUNENE	Beskriv. ref.pkt.	Oppgaven omfatter, kort beskrivelse	Statlig nytte?
Bistand ved søknad om lån og tilskudd	C.6	Driftsassistanse sitter inne med betydelig grunnlagsmateriale for renseanlegg og ledningsnett (varierer fra område til område). Bistand ved søknad om lån og tilskudd, kvalitetssikring.	Nei
Deltakelse i overordnet planlegging.	C.7	Er tradisjonelt en konsulentoppgave (plan-oppgave), bør utvise forsiktighet. Hovedplaner, saneringsplaner, slamplaner. Det er ulike oppfatninger hvor langt driftsass. skal gå. Noen mener de kun bør delta i arbeidsgrupper og skaffe dokumentasjon. Andre mener de også bør kunne utarbeide planene.	Nei
System for slamdisponering, informasjon overfor brukere av slam	C.8	Oppgaver knyttet til slamtyper, behov, mengder, felles strategi. Oppgavetypen ligger i grenseland.	Nei
Bistand med utvikling av internkontrollsystem	C.9	I denne sammenheng bør driftsassistansen (hvis den bør delta) ha som funksjon å bistå kommunene med implementeringen av internkontrollsystem slik at de holder mål i forhold til systemrevisjon hos MVA. Erfaringsformidling.	Nei
VASSDRAG/RESIPIENT:			
Undersøkelserprogram	Når det gjelder undersøkelsesprogram og resipientundersøkelser hevder noen at dette er utenfor det lagområde som driftsassistanseorgan bør arbeide med. Det vises til kap. 5 hvor dette med behov for spesialkompetanse er beskrevet. Generelt kan det sies at etter hvert som rammetillatelse innføres og målstyring blir mer fokusert, så blir disse oppgavetypene mer og mer aktuelle.		
Resipientundersøkelser			
Tiltaksanalyser og vannfaglig bistand ved vannbruksplanlegging			
Systematisering og presentasjon av måledata og resultater.			

4.4 Mulige/aktuelle oppgaver overfor Staten (kjøp av tjenester)

MVA-oppgaver	Kort beskrivelse, forhold til driftsassistansen
Konsesjonsbehandling, rensekrav, miljømål	I utgangspunktet en <u>ren statlig oppgave</u> . Driftsassistansen kan bidra med innspill til : - konsesjonsutforming, rensekrav, lokale resipientmål
Oppfølging av krav, tidsfrister, inspeksjoner, kontroll, pålegg, sanksjoner	Virksomhetene i driftsassistansene gir bedre internkontroll i kommunene, noe som reduserer MVA's behov for og omfanget av denne oppgaven. Rapporteringsrutinene gir godt grunnlag for MVA's prioriteringer.
Systemrevisjon	Driftsassistansen kan kun bidra til å få internkontrollsystemer på rett spor i kommunene, på oppdrag fra dem.
Fastsette og følge opp kontrollprogrammer	Pålegg gis av MVA. Utarbeidelse av programforslag og admin./oppfølging og kvalitetssikring vil være naturlig å samarbeide med driftsassistansen om.
Fylkesvise årsrapporter utslippskontroll, slam.	Henger sammen med punktet ovenfor (kontrollprogram). De fylker som ikke har assistanse må i dag gjøre dette i egen regi. Egnel for kjøp av tjeneste hos driftsassistanter.
Prioritering av tilskudd/lån.	Driftsassistansen kan bidra til bedre forberedelse og kvalitetssikring av søknadene, dersom denne tjenesten ønskes av kommunene (og de vil betale for den).
Godkjenne kommunale budsjetter.	Driftsassistansen kan bidra til bedre og mer standardiserte kontoplaner for sektoren. Forutsetter at kommunene ser behovet og ønsker denne bistand/samordning .
Fylkesvise tiltaks- og investeringsplaner	Innsamling og sammenstilling av underlagsmateriale kan utføres av driftsassistanter.

MVA-oppgaver	Kort beskrivelse, forhold til driftsassistansen
Rapportering til SFT/SSB, nøkkeltall avløpsanlegg	Da det nå er utviklet en overføringsrutine fra NORVAR-AVLØP til SSB-AVLØP, blir de data som driftsassistansene legger inn og kvalitetssikrer, nå overført til SSB-programmet hos MVA. Etter hvert vil også data knyttet til transportsystem, spredt bebyggelse mv. kunne bli overført tilsvarende. Dette vil forenkle og kvalitetssikre informasjonene som legges inn, da data som MVA får direkte fra kommunene ofte ikke er gode nok.
Statlig miljøovervåking, forurensningsbudsjetter, miljøstatus etc.	MVA har det administrative ansvaret. Arbeidet med å utarbeide program, gjennomføre feltarbeid, bearbeiding og rapportering av data mv. må settes bort til konsulent.
Miljødatabaser/SKF mm.	Utviklingen av SKF-systemet pågår og vil snart være operativt for VAR-sektoren i prøvefylkene. Drift og vedlikehold kan bli ressurskrevende. Driftsassistanter kan bli en viktig støttespiller for å fremskaffe og legge inn data.
Informasjon, veiledning, vurdering av planer, implementering av regelverk, retningslinjer mv.	Informasjon, veiledning mv. vil være en del av MVA's rolle. Særlig i fylker som ikke har driftsassistanse, kan disse noe diffuse oppgavene kreve ressurser/kompetanse ved MVA. Driftsassistanter kan her spille en tilsvarende rolle for MVA som NORVAR er tiltenkt for SFT og bety en vesentlig avlastning eller supplement til MVA.
Informasjon, Dataformidling	MVA og statlige organ trenger ofte informasjon knyttet til avløpssektoren som driftsassistansen gir dem. Forsknings- og utdanningsinstitusjoner ber om data - som oftest blir de henvist fra MVA til driftsassistansene.
Veiledninger, retningslinjer	Driftsassistanter kan delta i arbeidsgrupper o.l. for utvikling av diverse veiledninger og tekniske retningslinjer, der behov for driftsteknisk kompetanse er påkrevet/ønskelig. Driftsassistanter bør være naturlige høringsinstanser for nye veiledninger/retningslinjer.

5. DRIFTSASSISTANSER SOM FREMTIDIGE LEVEDYKTIGE ENHETER - FAGLIG OG ØKONOMISK

5.1 Innledning

Det er innledningsvis grunn til å påpeke:

- Det er forskjeller såvel faglig som økonomisk i eksisterende driftsassistanter, noe som også innebærer at det er vanskelig å gjøre sammenligninger og ikke minst, å spå om fremtiden.
- Flere eksisterende assistanser har i dag et omfang som er svært begrenset, da tilgjengelig økonomiske rammer er "skåret helt inn til beinet". Hadde ikke disse vært knyttet til konsulentfirmaer, hadde det neppe vært mulig å opprettholde ordningene. Ordninger som tilsvarer i størrelsesorden 1/3 årsverk innebærer at mulighetene er begrenset mht. til å bygge opp kompetanse på mange faglige delområder.
- Det er svært stor forskjell på holdninger i MVA når det gjelder å opprettholde assistansene og kjøpe tjenester av disse.
- I de områder der evaluering av assistanser er gjennomført, har det kommet klare uttalelser fra kommunene om at de ikke ser muligheter for å gå inn med mer økonomiske ressurser enn i dag.

5.2 Faglig fremtidige enheter

5.2.1 Videreutvikling og markedsføring av eksisterende oppgaver

Det vises til kap.4.2 og 4.3, beskrivelse av oppgaver i tilknytning til renseanlegg og transportsystemet og til kap. 4.4, der mulige oppgaver for MVA er beskrevet.

Som tidligere beskrevet, så har f.eks. BUVA og ANØ mange ansatte og har så lang fartstid at de har utviklet mange ulike oppgaver som til sammen gjør at de har utviklet seg til regionale kompetansesentra. For andre er mange av de oppgaver som er beskrevet, ikke aktuelle eller ikke forsøkt.

Hvorvidt det skal lykkes å videreføre og videreutvikle driftsassistanseordningene er avhengig av flere faktorer:

- SFT må følge opp sin egen uttalte vilje til å opprettholde ordninger som er kost-effektive og som er en viktig støttespiller også i MVA sitt arbeid.
- Det er svært viktig at de oppgaver som driftsassistansene gjør, er med grunnlag i en plan som kommunen selv har deltatt aktivt i utarbeidelsen av.

- Styret for driftsassistansen har en viktig oppgave når det gjelder å få assistansevirksomheten "på rett spor", slik at lokale forhold blir tilstrekkelig ivarettatt. Det er også svært viktig at styret får anledning til å utveksle erfaringer med styret i andre regioner, for på et tidlig stadium kunne fange opp nye muligheter og utfordringer.
- Statlige myndigheter må følge opp de krav som de selv setter, slik at kommunene i større grad enn i dag ser at det er helt klare definerte oppgaver som de er ansvarlige for og som det vil bli iverksatt straffeaksjoner for dersom de ikke blir gjennomført. For driftsassistansene er det viktig å få frem den effektiviserings- og rasjonaliseringsgevinst samt kvalitetssikring som ligger i driftsassistanseordningen når det gjelder gjennomføringen av statlige krav og kommunenes oppfølging av disse.
- Personellet i assistansene må delta aktivt i de fora hvor erfaringer, nyheter mv. blir formidlet, slik at de får kunnskapsoppbygging og gjennom dette kan videreutvikle sine tilbud overfor kommunene og andre. Dersom kommunene ønsker å benytte driftsassistansen som støttespillere ved utarbeidelse og ajourføring av hovedplan avløp, er det viktig at driftsassistansen kan tilby en kompetanse-bredde (både teknisk og organisatorisk). Kfr. pkt. 5.2.3 om samarbeid mellom regioner.
- Daglig leder av driftsassistansen og styret må markedsføre hvilke resultater som oppnås og påpeke hvilke ressurser kommunene sparer, evt. hva de måtte ha skaffet av ressurser for å gjort oppgavene selv. De som har god evne til å tenke nytt og utvikle nye nisje-oppgaver vil ha størst mulighet til overleve i årene som kommer. Generelt er det slik at i områder der assistanseordningene "går på sparebluss", så er det små muligheter til å sette av tid/prioritere dette med markedsføring mv.

5.2.2 Mulige/aktuelle oppgaver - transportsystemet

Forurensningsmyndighetene vil i tiden fremover fokusere på viktigheten av å se helheten - se transportsystem og renseanlegg i sammenheng. Driften av anleggene skal fortløpende ha tilgjengelig pålitelig dokumentasjon om tilstand, funksjon og utslipp. God dokumentasjon skal sikre riktige prioriteringer av tiltak.

Det ligger store muligheter for kommunene i å utvikle driftsassistanseordningen til også å omfatte transportsystemet, eksempelvis i oppgaver som:

- Bistand med systematisering, organisering og kvalitetssikring av bygging og drift av anlegg
- Bistand med rapporteringsrutiner og dokumentasjon

- Teknisk assistanse
- Erfaringsformidling og felles utviklingsprosjekter

I vedlegg - punkt B, er oppgavene nærmere beskrevet.

5.2.3 Utvikling av diverse oppgaver/aktiviteter

Det ligger en utfordring for driftsassistansene å utvikle nye oppgaver/aktiviteter. Det vil være opp til kommunene hvor langt de ønsker å gå med "spleiselag-modellen". Utredningen har beskrevet noen mulige oppgaver (vedlegg pkt. C), eksempelvis:

- implementering av tekniske veiledere
- diverse problemstillinger knyttet til industri til kommunalt nett
- avløp fra søppelfyllplasser

5.2.4 Mulige/aktuelle oppgaver - vassdrag/resipient

Det har hittil ikke vært aktuelt i nevneverdig grad at driftsassistanter har gått inn i oppgaver knyttet til vassdrag/ resipient.

Generelt:

- Kommuner/anleggseiere vil i liten grad etterspørre slik bistand før staten innfører og praktiserer/følger opp rammetillatelse.
- Det er grunn til å forvente at denne type aktivitet kommer sterkere i tiden fremover. Målstyring, helhetsvurdering er stikkord i denne forbindelse.
- Kommunene bør benytte tilgjengelig kompetanse fra de miljøer som eksisterer og da oppgaver innen dette felt krever annen kompetanse enn det driftsassistansene tradisjonelt har i dag, er det derfor ikke gitt at det nødvendigvis er driftsassistanter som bør få denne type oppgaver.
- Driftsassistanter benyttes som diskusjonspartner vedr. forståelse/tolkning av krav i utslippstillatelse. Dersom ordningen med rammetillatelse "tar av", vil driftsassistanter med utgangspunkt i :
 - kunnskap om transportsystem og renseanlegg,
 - forurensningsregnskap/nøkkeltall,
 - over tid kunnskaper om lokale resipienter,

ha grunnlag for en helhetlig tankegang og vurdering for det som har med resipientforhold å gjøre.

- Flere assistanter er knyttet til virksomheter med laboratorium som en viktig

kompetanse. Oppgaver knyttet til lokale resipienter, problemstillinger i forhold til turisme mv. vil kunne være med å bygge opp under laboratoriets eksistens i regionen.

Uten å beskrive aktuelle/mulige oppgaver i detalj, så ser vi for oss følgende deloppgaver:

- Utarbeidelse av undersøkelsesprogram for lokaltilpasset overvåking i samarbeid med oppdragsgiver.
- Resipientundersøkelser.
- Tiltaksanalyser og vannfaglig bistand ved vannbruksplanlegging.
- Systematisering og presentasjon av måledata og resultater.

Vurderinger:

Det er grunn til å mene at denne type oppgaver i første omgang er aktuelle i de fylker som innfører ordning med rammetillatelse først og at driftsassistenten er aktuell samarbeidspartner der de også har laboratorium og grunnlag for oppbygging av vannfaglig kompetanse.

Før kommuner kommer på banen som oppdragsgivere (at tjenesten etterspørres av dem), vil det være aktuelt at MVA kan ha behov for denne type bistand for å skaffe fylkesoversikter, under implementering av rammetillatelse mv.

Det er grunn til å understreke at oppgaver knyttet til vassdrag/resipient (kfr. 5.2.4) i stor grad vil kreve spesialkompetanse. I denne sammenheng bør en være varsom mht. å satse på kunnskapsoppbygging på nye steder istedenfor å bruke allerede eksisterende fagmiljøer. Dette gjelder spesielt i de nærmeste årene, da det vil gå noe tid fra eventuelle rammetillatelse blir innført til kommune ser hva dette innebærer av oppgaver som de er ansvarlige for (det kan gå tid fra en satser på kompetanseoppbygging til den kan bli benyttet som inntektsgivende aktivitet).

Dersom myndighetene innfører og følger opp en ordning basert på rammetillatelse, vil behovet for å ha kontinuitet i denne type oppgaver melde seg. Dette kan sies å være argument for å spleise på kompetansen gjennom et regionalt kompetansesenter som en driftsassistent er, alternativt knytte assistansen til et kompetansesenter med større vannfaglig bredde.

5.2.5 Samarbeid mellom regioner

Et krav til assistansene fremover vil trolig være mer spesialisert kompetanse innen et bredt spekter av fagområder. Det vil si at ordningene som i dag eksisterer, med stort sett en separat driftsassistanse i hvert fylke, kan bli for lite for å tilfredsstille kommunenes krav til kompetanse og erfaringsgrunnlag.

Modeller med mer samarbeid mellom assistanser eller at de mer velutbygde fagmiljøene dekker flere regioner, kan bli fremtidige løsninger. Det finnes på flere områder andre aktører på banen og driftsassistansene må hver for seg og sammen drøfte om dette er et problem for driftsassistansen eller om disse aktørene er medspillere.

5.2.6 Kvalitetssikring av driftsassistanstjenester

Det er ikke utviklet noe kvalitetssikringssystem for driftsassistanstjenester. Fra flere hold har det vært stilt spørsmål om behovet for at kommunene, miljøvernavdelingene og andre oppdragsgivere bør stille krav til kompetanse overfor driftsassistansene. Noen har også stilt spørsmål om behov/ønske om en form for "akkreditering av driftsassistanter". Dette er ikke nærmere vurdert i denne utredningen, men bør trolig drøftes i tiden fremover. Initiativtakere til slike drøftelser og eventuell utvikling av "kravspesifikasjoner" bør være oppdragsgiverne; kommunene og miljøvernavdelingene. Oppdragsgiverne må imidlertid være klar over at en "akkrediteringsordning" krever at driftsassistansen også må være "sikret" en fremtid, slik at ikke assistansen legges død eller andre skal inn og akkrediteres kort tid etter at "akkrediteringskostnadene er regnskapsført".

5.3 **Fremtidige økonomiske enheter**

5.3.1 Kommunenes utfordring

Det er selvfølgelig direkte sammenheng mellom muligheter for å beholde og videreutvikle driftsassistanseordningene som økonomiske enheter og som faglige enheter.

En stor utfordring fremover blir derfor å få kommunene på banen. Nye krav til rensetiltak, rammetillatelser, rapportering, kvalitetskontroll-/sikring mv. vil medføre at kommunene får flere oppgaver på dette området enn i dag.

Det vil således være kommunene som må påta seg hovedansvaret for å finne ut på hvilken måte de mest rasjonelt skal organisere aktiviteter innen VA-faget. Så lenge evaluering av eksisterende ordninger er gjennomgående positive sett fra kommunens side, må de også mene at dette er en god måte å arbeide videre etter (prinsippene i ordningene). Med den kommunestruktur som vi vil ha i Norge i overskuelig fremtid, bør driftsassistanseordningen markedsføres som en kostnadseffektiv måte å samarbeide innen regioner på.

5.3.2 Statens rolle

Med bakgrunn i sentrale myndigheters nye strategi om at myndighetene ikke lenger skal ha noen sentral rolle i:

- utvikling av veiledninger o.l.
- erfaringsinnehenting og formidling
- opplæring/kompetanseheving

men i hovedsak ivareta myndighetsrollen (sette krav, følge dem opp), så ligger det et klart signal til kommunene at de i større grad enn tidligere må gjennomføre oppgavene med liten eller ingen bistand/støtte fra Staten.

Krav fra myndighetene endres over tid, bl.a. ut fra lokale forurensningsforhold som krever nye tiltak og internasjonale avtaler med tilhørende regelverk/krav for oppfølging. Krav og spesifikasjoner til drift og vedlikehold av VA-anlegg som berører den enkelte anleggseier, vil komme som følge av dette. Kommunene hevder i denne sammenheng at Staten må ta en større del av ansvaret for oppgaver som er begrunnet i internasjonale avtaler og nasjonal overvåking.

For å kunne gi krav, trenger myndighetene faglig grunnlagsmateriale, kfr. årsrapporter, forurensningsregnskap i kap.4. Dette, samtidig med at MVA får overført myndighet de ikke har hatt tidligere, gjør at det er grunnlag for å hevde at Staten bør videreføre en ordning med kjøp av tjenester fra driftsassistanseene, noe som MD i 1986 så på som en kostnadseffektiv måte å bruke ressurser på.

MVA bør få en årlig økonomisk ramme (prosjektmidler) som de kan kjøpe tjenester for av driftsassistanter eller andre. Nye utslippstillatelser og rammetillatelser vil medføre behov for at MVA (som sitter med fylkesoversikt) i større grad må prioritere selv - og ikke som nå, der de må sette opp en detaljert søknad til SFT om prosjektmidler.

5.3.3 Forhold som vil påvirke fremtiden for driftsassistanseordningen

Som tidligere nevnt, så er noe av hovedforklaringen på at vi i Norge har driftsassistanseordninger, at vi har svært mange små kommuner med liten teknisk etat og normalt liten kompetanse innen renseteknikk osv.

Forhold som kan påvirke situasjonen for driftsassistanter, men som ikke er nærmere vurdert her, er :

- Sentrale myndigheters pågående arbeid med vurderinger av kommunestrukturen i Norge.
- Privatisering av drift og vedlikehold av VA-anlegg som er blitt utbredt i f.eks. Frankrike og England, men som ikke har fått innpass i Norge til nå. Det er etablert et norsk selskap (Norsk Vann og Avløp A/S) som bearbeider det norske markedet.
- Den nye kommuneloven medfører en utstrakt omorganisering i kommunene for tiden. Dette innebærer bl.a. utskillelse av "kommunale bedrifter mv.", der vann- og avløpsvirksomhet skilles ut som egne bedrifter og drives for vann- og kloakkavgiftene.
- Omorganisering av VA-virksomheten, mer samarbeid og utviklingsarbeid for kommunene regionvis, blir veldig viktig fremover.
- Driftsassistansene kan eventuelt utvikle seg til å bistå kommunene med mer organisatoriske og effektiviserende forhold knyttet til driften. Det kreves utvikling av mer strategi-/ledelse-/organisasjons-kompetanse for å bistå her, men dette behovet vil være vel så stort som det rent teknisk/faglige og anleggsmessige delen av driftsassistansen.
- Fra driftsassistanse til driftsansvar vil også være aktuelle diskusjoner i årene som kommer. Spesielt vil dette kunne bli aktuelt for mindre kommuner i landdistrikt, med tekniske etater med beskjeden driftskompetanse, samt private anlegg.

5.3.4 Fremtidig økonomi i den enkelte assistanseordning

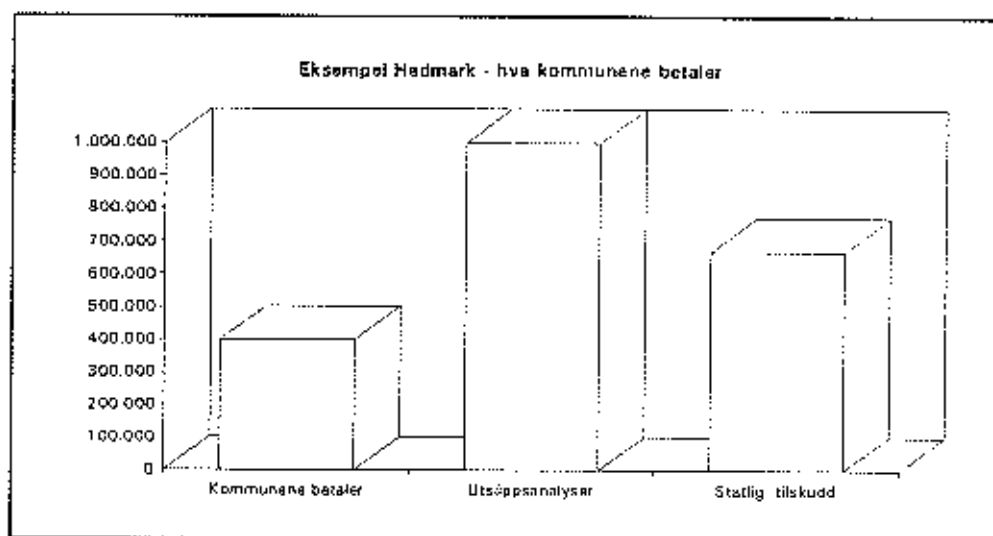
Denne utredningen har satt opp grunnlag for hva driftsassistanter kan arbeide med i tiden fremover - ikke hva den skal arbeide med.

Med grunnlag i beskrivelsen av mulige aktuelle oppgaver for driftsassistanter i kap. 4, bør den enkelte assistanse nå i samråd med sine kommuner/anleggseiere utarbeide en plan (som rulleres) for hva driftsassistansen skal omfatte innen aktuell region. Det er først etter at den enkelte assistanse selv har gjennomført en slik prosess med "sine kommuner" at det er mulig å si konkret hva som er fremtiden (faglig og økonomisk) for den enkelte assistanse.

Problemstillingen er anskueliggjort nedenfor:

Kap. 4.2 : Basisoppgaver for kommunene Oppgavene A1-A.15 og B2-B.7 - se vedlegg. Hvilke er aktuelle i vår region?
+ Kap. 4.3: Andre mulige/aktuelle oppgaver overfor kommunene Oppgavene C.1-C.9 - se vedlegg. Hvilke er aktuelle i vår region?
+ Kap.4.4: Mulige /aktuelle oppgaver overfor Staten (kjøp av tjenester) Se oppgavebeskrivelse i tabell, kap. 4.4. Hvilke er aktuelle i vår region?
= GRUNNLAG FOR DEN ENKELTE ASSISTANSES VURDERING AV EGEN FREMTID.

Hvilken betalingsvillighet kommunene har, er ikke undersøkt og heller ikke vurdert i utredningen. Hvilke tall-størrelser det dreier seg om - hva kommunene innen en region betaler, ser en på eksemplet fra Hedmark i figuren nedenfor.

Figur: Kostnadseksempel - Hedmark

Kommunene i Hedmark betaler i 1994 - 400.000 kr. direkte for assistansesordningen, ca. 1. mill. kr. for utslippskontrollanalysene og staten bidrar med ca. 670.000.

Veiledningen for utslippskontroll ved kommunale renseanlegg (TA-950/1993-pkt. 1.6) gir muligheter for redusert antall kontrollprøver (og derved reduserte kostnader), dersom vannkvaliteten på utslippsprøvene er vesentlig bedre enn utslippskravet.

Det bør i tiden fremover arbeides med å komme frem til et system for reduksjoner i antall utslippskontrollanalyser. Med grunnlag i dokumentasjon fra drift-/fjernkontrollsystem, on-line instrumentering, bruk av statistiske metoder osv., bør det være muligheter for å redusere på kravet til antall prøver. På denne måten kan en kostnadsreduksjon her kompensere noe for den reduserte statlige finansieringsbistanden.

5.3.5 Alternative statlige engasjement

Det er et etablert prinsipp i miljøvernpolitikken i vårt land, og i de fleste andre land, at det er den som forurensar som skal betale for de skader han forårsaker og dekke de kostnader som er forbundet med gjennomføringen av tiltak på eget utslipp. For kommunenes del betyr dette at det er et kommunalt ansvar å bygge kommunale avløpsrenseanlegg og sørge for at disse blir drevet på en tilfredsstillende måte.

"Tilfredsstillende" betyr i praksis at utslippet tilfredsstiller de krav som er fastsatt i utslippstillatelsen.

Staten har i en årrekke gitt tilskudd til bygging av kloakkledninger, renseanlegg og til planlegging av tiltak. Slike tilskudd kan sies å være i strid med prinsippet om at forurenseren skal betale.

Staten har vært mer tilbakeholdne når det gjelder støtte til drift av anlegg. Det har imidlertid blitt gitt tidsavgrenset støtte for å få i gang interkommunale ordninger for driftsassistanse ved avløpsrenseanlegg og ledningsnett i de fleste fylker. Videre er det fra miljøvernavdelingene hos fylkesmennene blitt kjøpt tjenester fra assistansene i varierende omfang. Dette er av enkelte blitt sett på som indirekte støtte til assistansene, men er begrunnet i at driftsassistansene utfører oppgaver for MVA og omfanget er avtalt og henger sammen med assistansens arbeidsprogram.

Det er bred enighet innen fagmiljøet om at driftsassistansene er et viktig redskap for å få til en stabil og god drift av avløpsanleggene. Erfaringene tilsier at ordningene bør fortsette. Spørsmålet blir hvordan en skal få til levedyktige driftsassistanter.

Som det fremgår av kap. 4, er fordelingen på hvem som har ansvaret for å løse de enkelte oppgavene som utføres av assistansene noe ulik. Noen oppgaver er helt klart definert som kommunale. Dette er eksempelvis teknisk assistanse på anleggene. Andre oppgaver er helt klart Statens oppgaver, som utarbeidelse av fylkesrapporter. For andre oppgaver er ansvarsfordelingen noe mindre klar. Dette kan være oppgaver kommunene i utgangspunktet selv skal løse, men som også Staten har klare fordeler av i sitt arbeid. Eksempler her kan være driftsbesøk på anlegg som går dårlig. I utgangspunktet er dette anleggseiers ansvar. Samtidig har Staten gjennom Forurensningsloven § 48 også forpliktelser:

"Forurensningsmyndigheten skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å motvirke forurensninger og avfallsproblemer og se til at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir fulgt."

Under forberedelsene til og behandlingen av stortingsmeldingen om funksjonsfordelingen på fylkesnivå, ble det også diskutert hvem som skulle ha ansvar for rådgiving og veiledning. Resultatet av behandlingen den gang ble at Staten og fylkesmannen ble pålagt et slikt ansvar.

Det er viktig å se kostnadene for driftsassistanse i forhold til andre kostnader i kommunene og hvorvidt kommunene bruker de muligheter for finansiering som lovverket gir dem.

Det vises til kap. 3.1 om finansiering av driftsassistanter til nå, der totalkostnaden ekskl. analyser i Hedmark er beregnet til kr. 1,30 - 10 kr. pr. tilknyttet pc. (gjennomsnitt kr. 3,40).

Regner en 3 personer pr. abonnent, dreier det seg om ca. 4 - 30 kr. pr. abonnent (gjennomsnitt ca. 10 kr. pr. abonnent).

Hvis en regner at det i kostnaden overfor er med ca. 50% "statsstøtte", vil gjennomsnittet pr. abonnent bli ca. 20 kr.

Kloakkavgiften (årsavgiften) i Hedmark i 1993 har et middel på ca. 1600 kr. pr. abonnent.

Ser en kostnaden med driftsassistanse ekskl. statsstøtte opp mot kloakkavgiften, utgjør denne i gjennomsnitt ca. 1,25 % av avgiftene.

Det er grunn til tro at tallene for Hedmark er representative for de øvrige regioner (størrelsesordenen).

Kommunene kan få dekket inn alle sine utgifter til driftsassistansen via kloakkavgiftene.

Hvordan bør Staten engasjere seg økonomisk fremover?

Det er nedenfor skissert 2 alternative måter å gå frem på i en praktisering av støtte til driftsassistanter fra Statens side.

Alternativ 1:

Statlig grunnlag for økonomisk bistand	Verdi for Staten ?
Kap. 4.4: Mulige /aktuelle oppgaver overfor Staten (kjøp av tjenester) Se oppgavebeskrivelse i tabell, kap. 4.4.	Settes til x (?) dagsverk pr. anlegg pr. år
+ Kap. 4.2 : Basisoppgaver for kommunene Oppgavene A1-A.15 og B2-B.7 Er det mulig fra Staten sin side å tallfeste den økonomiske verdi av de oppgaver der Staten har nytte av at oppgavene blir ivaretatt gjennom et driftsassistanseorgan?	Settes til xx (?) dagsverk pr. anlegg pr. år
+ Kap. 4.3: Andre mulige/aktuelle oppgaver overfor kommunene Oppgavene C.1-C.9 Er det mulig fra Staten sin side å tallfeste den økonomiske verdi av de oppgaver der Staten har nytte av at oppgavene blir ivaretatt gjennom et driftsassistanseorgan?	Settes til xxx (?) dagsverk pr. anlegg pr. år
= GRUNNLAG FOR STATENS FASTSETTELSE AV STØTTE	Totalt xxxx(?) dagsverk pr. anlegg pr. år

"KLUET" BLIR Å KOMME FREM TIL EN VERDISETTELSE - F.EKS. ANGITT SOM ANTALL DAGSVERK PR. ANLEGG PR. ÅR.

I eksemplet fra Hedmark, der de har satt opp grunnlag for søknad om statlig støtte for 1995 (kap. 3.2 og vedlegg 2), er den statlige delen beregnet til ca. 3,7 dagsverk pr. anlegg pr. år.

En ordning som skissert overfor innebærer i praksis at en viderefører prinsippene fra dagens ordning. "Ulempen" med en slik ordning er at en også i fremtiden vil måtte bruke mye tid på å drøfte/forhandle hvilke oppgaver som er statlige og hva som staten har nytte av /ikke nytte - og hva det skal betales for. Det vil bli svært ulike varianter fra fylke til fylke og det vil ikke bli enkelt å administrere en slik videreføring.

Alternativ 2:**Driftsassistanse er rådgivning, veiledning og informasjon.**

Flere av de oppgaver som i dag løses i driftsassistansen vil derfor til en viss grad gå inn under forurensningsmyndighetenes plikt til å skulle gi råd og veiledning. Ordningen som i dag praktiseres med at de enkelte fylkesmennene søker SFT/MD om midler til slike kjøp er ikke gunstig. Ordningen kan føre med seg at det søkes om midler til prosjekter som strengt tatt ikke er definert som Statens oppgaver, men som allikevel får støtte. Driftsassistansene vil være avhengig av de enkelte miljøvernavdelinger i hvilket omfang de søker støtte til slike kjøp, selv om Staten i stor grad henter ut de samme opplysningene fra driftsassistansene og det blir gitt de samme råd og veiledning i assistansene overfor kommunene.

En mener derfor at dagens ordning med kjøp av tjenester for basisoppgaver i assistansene, bør fjernes til fordel for en enklere og mer rettferdig ordning. Staten skal betale for den avlastning assistansene gjør for MVA, samtidig som Staten signaliserer at de vurderer driftsassistansene som så viktige i å løse miljøproblemer at de er villige til å betale for den tjenesten som assistansene yter overfor Staten. Staten skal derimot ikke betale for oppgaver som klart er å definere som kommunale.

Staten skal få avlastning via driftsassistansene for nødvendig rådgiving, veiledning og opplysninger overfor anleggseiere innen avløp ved at Staten betaler driftsassistansene for dette arbeidet.

For dette betaler Staten følgende:

1. Betalingen skjer i forhold til det totale antall p.e. tilknyttet renseanleggene i medlemskommunene til den enkelte driftsassistanse.
 - Beløpet settes til kr. _____ pr. pe. tilknyttet renseanlegg.
 - Betalingen skal maksimalt utgjøre ____ % av de totale utgiftene i de enkelte driftsassistansene.

For beregning av betaling skal det sendes inn budsjett som viser antall pe. tilknyttet renseanlegg og kostnadsfordelingen mellom Staten og egenfinansiering av assistansene. Likeledes skal det sendes inn revisorgodkjente regnskaper ved avslutning av hvert regnskapsår. Evt. betalinger fra Staten over _____ % skal da tilbakebetales til Staten.

2. For oppgaver som ikke går inn under ovennevnte, foreslås det at MVA får egne prosjektmidler. Dette skal være midler som avdelingene skal kunne bruke til prosjekter de selv innenfor fagområdet forurensning mener er mest hensiktsmessig, uavhengig av om det er innen overvåking, avløp, fiskeoppdrett osv. Midlene skal ikke nødvendigvis brukes til kjøp av tjenester fra driftsassistansene, med mindre det aktuelle prosjektet viser at dette er mest formålstjenlig.

Størrelsen på prosjektmidlene foreslås satt til kr..... (ikke vurdert) pr. innbygger i fylket.

En støtteordning basert på prinsippene ovenfor innebærer:

- en enklere ordning å praktisere for Staten, ved at en slipper å stadig drøfte ansvarsfordeling mv.
- enklere for driftsassistansene å praktisere bl.a. mht. årlig budsjettering
- at Staten signaliserer at de ønsker å bidra til at driftsassistanter også skal være levedyktige i fremtiden, men at hovedansvaret ligger på kommunene.

Uansett endelig valg av prinsipper for Statens "støtteordning" for driftsassistanter, bør det etableres en overgangsordning på f.eks. 2 år, slik at driftsassistansene/kommunene får omstilt seg.

6.0 MULIGHETER FOR FORMELT SAMARBEID MED NORVAR

6.1 Assosiert medlemskap

Driftsassistansene er interessante aktører i VA-sektoren og NORVAR inviterte tidlig assistansene som assosierte medlemmer. Pr. juni 1994 er 12 av 16 driftsassistanter i Norge assosierte medlemmer i NORVAR.

Assosiert medlemskap innebærer at man

- mottar NORVARs informasjonsmateriell ("NORVAR orienterer" m.m)
- mottar prosjektrapporter
- om ønskelig kan bidra med stoff til blad og rapporter.
- får delta i årsmøtet (uten stemmerett)
- får delta i NORVAR-konferanser til redusert pris
- får delta i NORVARs faggrupper for redusert pris
- får delta i arbeidsgrupper
- kan komme med forslag til problemer/spørsmål som skal tas opp i fellesskap
- kan foreta andre henvendelser til sekretariatet eller medlemsbedriftene om faglige spørsmål.

I utredningen " Samordning mellom driftsassistanter. Delrapport 1: Oversikt over assistanser, Virksomhetsområder. Samordning av aktiviteter med NORVAR og andre aktører" (NORVAR, sept. 1993) har NORVAR beskrevet mulig interesse i assistansene for de forskjellige virksomhetsområder og aktiviteter i NORVARs handlingsplan. Hvor aktive assistansene vil bli i denne forbindelse, vil selvsagt avhenge av deres ressurser og økonomisk mulighet til å arbeide med slike spørsmål. Dette vil bli tatt opp i samarbeid mellom driftsassistansene og NORVAR (se punkt 6.3).

6.2 Medlemskap i NORVARs faggrupper

For å etablere et nettverk mellom de mest interesserte fagfolkene innen forskjellige områder i VA-sektoren, har NORVAR etablert en rekke faggrupper:

- NORVARs Slamgruppe - NORVAR-SLAM
- NORVARs faggruppe for vannforsyning - NORVAR-VANN
- NORVARs Nitrogensegruppe - NORVAR-NITROGEN
- NORVARs brukerkubb for prosess-styresystemer (PRO-VA)

Videre er NORVAR i ferd med å etablere NORVARs faggruppe for EDB/informasjonteknologi - NORVAR-IT og NORVARs faggruppe for VA-ledningsnett - NORVAR-NETT.

Flere assistanser har meldt seg inn som medlemmer i en eller flere av disse gruppene. De assistansene som er assosierte medlemmer i NORVAR, får medlemskap i gruppene til redusert pris i forhold til ikke-medlemmer/ikke-ass.medlemmer (1:3 av full pris fra 1995).

6.3 Mulig koordineringsrolle for NORVAR

SFT ønsker at NORVAR skal ha en koordineringsrolle for driftsassistansene. I denne forbindelse er det viktig å understreke at man ikke tenker seg NORVAR som en "overassistans". Assistansene er selvstendige enheter med egne styrer. Koordineringsrollen går ut på faglig samordning og erfaringsutveksling samt etablere et faglig nettverk mellom driftsassistansene.

Det forutsettes at SFT støtter denne virksomheten gjennom intensjonsavtalen med NORVAR.

Aktuell samarbeidsmåte mellom NORVAR og assistansene i denne forbindelse vil være fagsamlinger/temadager. Man tenker seg at det holdes et par slike samlinger hvert år. Forberedelse og opplegg gjøres av NORVAR i samråd med assistansene. Opplegget forutsettes subsidiert av det tilskuddet NORVAR får gjennom intensjonsavtalen med SFT. I disse samlingene vil man ta opp felles spørsmål/samarbeidsmuligheter mellom assistansene og mellom assistansene og NORVAR.

Aktuelle samarbeidsoppgaver er tidligere tatt opp med assistansene. Her nevnes:

- Blad/VA-bulletin
- NORVARIS
- Samarbeid om kurs for etterutdanning
- Samarbeidsprosjekter (f.eks. Vurderingsordningen)
- Felles "talerør" for assistansene

En antar at et slikt samarbeid kan være gjensidig nyttig og faglig utviklende.

6.4 Er det interesse motsetninger mellom NORVAR og assistansene?

NORVAR ønsker å få med flest mulige norske kommuner som medlemmer. Dette for at organisasjonen ønsker å bli representativ for VA-Norge og derved kan ta opp felles spørsmål som en interesseorganisasjon.

Videre ønsker NORVAR å få med så mange at organisasjonen får ressurser nok til å ta opp og løse felles spørsmål. Pr. i dag må de fleste oppgaver tas opp som spleiselag, og da vil de fleste oppgaver bli finansiert av større kommuner som tar sikte på å løse sine egne spørsmål. Dersom flere kommuner blir med i samarbeidet, kan noen prosjekter settes igang uten spleiselag og finansieres av NORVARs budsjett. Man vil da kunne ta opp spørsmål som også har interesse for mindre kommuner. Driftsassistansene arbeider gjennomgående i små/mindre

kommuner. Det er en utfordring for NORVAR å utvikle tilbud overfor mindre kommuner. Gjennom et aktivt samarbeid med driftsassistanter ligger det muligheter for å komme i inngrep med de oppgaver/problemstillinger som de mindre kommunene er opptatt av.

Spørsmålet er om det vil ligge en interessemotsetning i at NORVAR-stoff spres av assistansene til de kommuner de betjener, og kommunene derved får mindre behov for å bli medlemmer i NORVAR. NORVAR ønsker å diskutere videre med assistansene om hvordan dette skal løses. Det er viktig i denne sammenheng å presisere NORVARs rolle som interesseorganisasjon og en organisasjon som vil bygge opp kompetansen på landsbasis bl.a. gjennom felles prosjekter. Assistansene er kunnskapsformidlere blant annet med utgangspunkt i prosjekter NORVAR gjennomfører.

Vedlegg

Vedlegg 1

BESKRIVELSE AV MULIGE/AKTUELLE OPPGAVER FOR DRIFTSASSISTANSER

A.0 MULIGE/AKTUELLE OPPGAVER - AVLØPSRENSEANLEGG

A.1	Veiledning og oppfølging av kontrollprogram for avløpsvann og slam	60
A.2	Årsrapport renseanlegg	61
A.3	Forurensningsregnskap for alle rensedistriktene	62
A.4	Sammenstilling av fylkesårsrapport med nøkkeltall	62
A.5	Fylkesrapport om slam	65
A.6	Anleggsbesøk m/råd og bistand vedr. den generelle drift av renseanlegg	65
A.7	Teknisk assistanse	67
A.8	Intern-revisjon på avløpsrenseanlegg (anleggsrevisjon)	69
A.9	Spesielle/andre anlegg	70
A.10	Erfaringsformidling, kurs/fagtreff	72
A.11	Innspill til planer og tekniske løsninger	73
A.12	Deltakelse i utarbeidelse av oversikter over behov for tiltak/investeringsbehov - renseanlegg	74
A.13	Diskusjonspartner vedr. tillatelser	75
A.14	Andre serviceoppdrag	75
A.15	Drift, vedlikehold og utvikling av avløpsdatabase	77

B.0 MULIGE/AKTUELLE OPPGAVER - TRANSPORTSYSTEMET

B.1	Målsetting og nytte for kommunene	78
B.2	Bistand med systematisering, organisering og kvalitetssikring av bygging og drift av anlegg	79
B.3	Bistand med rapporteringsrutiner og dokumentasjon	80
B.4	Teknisk assistanse på avløpsanleggene	80
B.5	Erfaringsformidling og felles prosjekter	81
B.6	Andre aktuelle oppgaver knyttet til drift av transportsystemet	81
B.7	Driftsassistanse som byggherrens kompetansestøtte i bygging av nye anlegg	82

C.0 DIVERSE MULIGE/AKTUELLE OPPGAVER

C.1	Implementere tekniske veiledere mv.	83
C.2	Industri til kommunalt nett	83
C.3	Driftsassistanse oljeutskillere	84
C.4	Avløp fra søppelfyllinger	85
C.5	Septik til kommunale avløpsanlegg	85
C.6	Bistand ved søknad om lån og tilskudd	85
C.7	Deltakelse i overordnet planlegging	86
C.8	Bistand med systemer for slamdisponering - informasjon til brukere av slam	86
C.9	Systemrevisjon	86

Vedlegg 1

BESKRIVELSER AV AKTUELLE OPPGAVER FOR DRIFTSASSISTANSER

A.0 MULIGE/AKTUELLE OPPGAVER - AVLØPSRENSSEANLEGG

A.1 Veiledning og oppfølging av kontrollprøveprogram for avløpsvann og slam

Dagens situasjon:

I de fylker der det er etablert driftsassistanse, har disse oppgaven med å organisere dette arbeidet. Omfang av oppgaven varierer fra fylke til fylke.

Oppdragsgiver:

Oppdragsgiver vil her være anleggseiere, men også MVA har fordeler av at dette arbeidet organiseres og kvalitetssikres. I de fylker som ikke har assistanse, må MVA gjøre denne oppgaven selv.

I fylker der kommunene/anleggene er små, er trolig gevinsten med at ett organ har denne funksjonen svært viktig.

Verdien av at kontrollprøveprogrammet fungerer bør kunne innebære at MVA/staten bidrar økonomisk.

Oppgavebeskrivelse:

Arbeidsopplegget varierer en del i eksisterende assistanser, men vil normalt omfatte:

- * Utarbeidelse og oppfølging av kontrollprøveprogrammet, koordinering med laboratorium.
- * Kommentering av kontrollprøver:
 - Registrere kontrollprøver i edb-programmet AVLØP (for de som benytter dette) og vurdere disse i forhold til krav i rammetillatelser og SFTs grenseverdier for tungmetallinnhold i slam.
 - Gå gjennom driftsjournaler for renseanlegg og sammen med kontrollprøveresultatet gi en kortfattet kommentar.
 - Kontrollprøver som overskrider grenseverdier sendes i kopi til MVA.

A.2 Årsrapport renseanlegg:

Dagens situasjon:

Måten dette blir gjort på varierer en god del fra fylke til fylke. Noen steder lages det en årsrapport for hver anlegg + samlet for kommunen, andre steder blir det gjort noe enklere, bl.a. avhengig av tilgjengelige økonomiske ressurser og behov/ønsker.

Oppdragsgiver:

Oppdragsgiver vil her være anleggseiere.

Oppgavebeskrivelse:

Generelt så varierer rapporteringen fra renseanlegg en del fra fylke til fylke, men grunnlaget for rapporteringen har i de siste årene blitt fastlagt gjennom veiledning fra SFT og ved at mange av assistansene har gått sammen om utvikling av felles kravspesifikasjon for registrering og rapportering av driftsdata (AVLØP-programmet).

Noen fylker praktiserer opplegg der det utarbeides halvårsrapporter. Det at det ikke er et ensartet opplegg for hele landet her, innebærer at det økonomiske grunnlaget også varierer (hva som skal inngå i kjøp av tjenester).

Eksempler på innhold i denne oppgaven:

- Tabeller med årsrapporter for kontrollprøver renseanlegg, slamdata og driftsdata for vann- og slambehandling skrives ut fra AVLØP (for de som benytter dette).
- Basert på kontrollprøver, driftsdata og kjennskap til anleggenes drift via anleggsrevisjoner mv., gis det en vurdering for alle anleggene.

Vurderingen omfatter:

- Resultater vannbehandling, sammenligning med overholdelse av krav, vurdering av anleggenes drift (evt. "karakter").
- Gjennomførte tiltak siste år.
- Vurdering/kommentarer til tilføring, ledningsnettets virkningsgrad basert på måling på renseanlegget og oppgitt belastning.
- Kommentarer til slamproduksjon og slamkvalitet.
- Oppsummerende konklusjon.
- Resultatene sendes kommunen, og inngår som en del av kommunens årsrapport.

A.3 Forurensningsregnskap for alle rensedistriktene

Dagens situasjon:

En har ikke oversikt over hvordan dette blir gjort i de ulike assistanseordningene.

Oppdragsgiver:

Oppdragsgiver vil her både være anleggseier og MVA.

Anleggseier har behov for en samlet oversikt innen kommunen og MVA trenger dette for fylket for å kunne følge med i utviklingen i forurensningssituasjonen.

Det vises til kap. 4.4, MVA-oppgaver - SSB.

I de fylker der driftsassistansen gjør denne oppgaven allerede i dag, så avlaster de MVA med en betydelig arbeidsoppgave.

En del av de data som her sammenstilles og kvalitetssikres skal videre til SSB-AVLØP, dvs. dette er data som statlige myndigheter trenger for å kunne ha oversikt over situasjonen på landsbasis.

Oppgavebeskrivelse:

Forurensningsregnskap for fosfor for alle rensedistriktene i fylket sammenstilles og oversendes SFT som en fylkesrapport innen fastsatt frist (1. mars).

Driftsassistansen gjør/kan gjøre denne sammenstillingen basert på:

- Resultatene av kontrollprøver for renseanleggene
- Kommunenes oppgave over tilknytninger til renseanlegg og rensedistrikt.

Forurensningsregnskap for hvert rensedistrikt sendes til den enkelte kommune og inngår i deres årsrapport. Fylkesrapporten oversendes MVA.

Mulige konflikter:

Det kan være vanskelig å gå opp grenseoppgang for å skille ut hva som er kommunenes behov/ansvar og hva som er statlig, noe som også har innvirkning på kostnader og finansiering.

A.4 Sammenstilling av fylkesårsrapport med nøkkeltall

Dagens situasjon:

En sitter ikke med noen oversikt over hvordan denne type oppgave blir ivaretatt i

de ulike fylker i dag, men de aller fleste sammenstiller en fylkesrapport for driften av renseanleggene.

Det er trolig bare i Buskerud de har etablert rapporteringssystemer som er så omfattende som beskrevet nedenfor, da kommunene er gitt rammetillatelse for avløp, som omfatter hele avløpssystemet og slam.

Spørsmålet er om alle fylker vil sette krav om denne type rapportering og om kravene blir fulgt opp. Dersom krav blir gitt og fulgt opp, bør dette være grunnlag for å få utvidet arbeidsoppgavene for assistansene. Dersom denne type omfattende rapportering skal gjøres av alle kommuner, så er spørsmålet om kommunene har muligheter for å gjennomføre dette i praksis.

Oppdragsgiver:

Selve arbeidet med å fremskaffe data og lage de kommunale årsrapportene er en kommunal oppgave som evt. kan kjøpes av driftsassistansen.

Kommunene bør ha interesse av å få nøkkeltall fra andre kommuner for å se hvordan de ligger an sammenlignet med andre (spire til effektivisering bl.a.).

Når det gjelder å sy kommunerapportene sammen/vurdere hvert renseanlegg for å få en fylkesårsrapport, er det en statlig oppgave/i statlig interesse.

Oppgavebeskrivelse:

(Eksempel fra Buskerud)

- * Mal for statlig årsrapport og veiledning til utfylling.

Driftsassistansen gjør årsrapportmal klar (eks. diskett og papirkopi) for kommunene, slik at disse kan sendes MVA.

- * Kommunene sender årsrapporter innen 1. mai. Frist fastsatt av MVA og vilkår fastsatt i rammetillatelsen. Data fra kommunenes årsrapporter sammenstilles, slik at det lages en fylkesårsrapport med nøkkeltall.

Fylkesårsrapporten omfatter:

- tilknytning
- forurensningsregnskap for rensedistriktene i kommunene med vurdering av overholdelse av rammetillatelsens krav til totalutslipp, tilførsingsgrad og virkningsgrad. Utvikling fra tidligere år.
- Renseanleggenes drift:
 - sammenstilte renseresultater for renseanleggene
 - tilføring og utslipp fra renseanleggene
 - vurdering av de ulike renseprosessenes resultater
 - karaktersammenstillinger for kommunale og private renseanlegg

- utvikling av tilknytning til renseanlegg med ulik størrelse og prosess
- årsaker til driftsforstyrrelser på renseanlegg
- data om ledningsnett (alder, materiale, separasjonsgrad, driftsforstyrrelser)
- data om pumpestasjoner (antall, driftsdata, driftsforstyrrelser)
- data om overløp (antall, type, driftsdata og driftsforstyrrelser)
- noen nøkkeltall om slam (også egen slamrapport)
- nøkkeltall om økonomi
- nøkkeltall om tidsforbruk i kommunen

Mulige konflikter:

Som for A.3.

A.5 Fylkesrapport om slam

Dagens situasjon:

Det er uklart hvor mange assistanser som i dag samler inn, bearbeider, vurderer og rapporterer data om slam.

Noen av assistansene har i samarbeid med NORVAR utviklet en egen modul i AVLØP der data om slam blir bearbeidet og ensartet rapportering er sikret.

Oppdragsgiver:

Både kommunene og MVA, kfr. tilsvarende problemstillinger beskrevet i A.4.

Oppgavebeskrivelse:

Denne oppgaven kan eksempelvis omfatte:

Det utarbeides en egen rapport om slam for fylket. Rapporten baseres på data fra:

- Kontrollprøver for slam (tungmetaller og næringsinnhold)
- Kommunens oppgaver over slamproduksjon
- Kommunenes oppgave over disponering.

Rapporten vil inneholde data og vurderinger om (årets data og sammenligning med tidligere år):

- Slamkvalitet (tungmetaller, næringsinnhold)
- Slamproduksjon
- Slambehandling ved anleggene
- Slamdisponering

Mulige konflikter:

Som for A.4.

A.6 Anleggsbesøk m/råd og bistand vedr. den generelle drift av renseanleggDagens situasjon:

Alle driftsassistanter har i dag en aktivitet knyttet til rutinemessige anleggsbesøk, men omfanget/hyppigheten varierer mye. "Innholdet" i besøkene er i hovedsak det samme, men assistanser med lav frekvens, gjennomfører gjerne grundigere besøk hver gang. Noen assistanser har ikke noe skille mellom generelle råd /bistand ved driftsbesøk og teknisk assistanse, mens andre har dette adskilt.

Oppdragsgiver:

Kommune/anleggseier er oppdragsgiver og målgruppe for denne virksomheten. Gjennom denne virksomheten avlastes dessuten MVA for en hel del detaljspørsmål som ellers ville blitt rettet dit. Det er grunn til å hevde at staten bør betale for en del av denne virksomheten (jfr. forurensningsloven § 48).

EKSEMPEL FRA TELEMARKE

Oppgavebeskrivelse:

Det ansees som vesentlig å opprettholde en anleggs- og driftsorientert struktur med god kontakt med operatørene. Det er samtidig et mål å forbedre kontakten med- og bevisstgjøre teknisk etat om oppgaver og ansvar gjennom kontaktmøter, temavalg på samlinger, kurs mv.

For å sikre en anleggs- og driftsorientert struktur, er det vesentlig med forholdsvis hyppige besøk. Dette gjør anlegget "kjent" for assistansen og en har med det godt grunnlag for å arbeide målrettet og rasjonelt under besøkene. Samtidig får driftspersonalet drøftet sine problemer eller "fenomen" mens de er ferske og grunnlaget for en konstruktiv dialog for løsning av problem pr. telefon mellom besøkene, blir best mulig.

Besøksfrekvensen kan diskuteres, og den bør differensieres etter anleggstype og størrelse, eksempelvis slik:

Kategori I:	Lavgradige renseanlegg	
	Høygradige renseanlegg < 1000 pe.	2-4 besøk pr. år

Kategori II: Høygradige renseanlegg 1000-20.000 pe.	4-6 besøk pr. år
Kategori III: Høygradige renseanlegg > 20.000 pe.	4-6 besøk pr. år

Kategori I og II

Under og etter besøkene besørger driftsassistansen:

- Oppfølging av egenkontroll og journalføring.
- Supplerende målinger for driftskontroll og kalibrering av måleinstrumenter og utstyr.
- Drøfting, veiledning m.h.t. egenkontroll, drift og driftsproblemer.
- Kommentarer til analyseresultater og vurderinger av veiledning vedr. driftsforhold og driftsstandard.
- Optimalisering av prosess (prosessmessig og driftsøkonomisk).
- Drøftinger/befaringer på ledningsnett sammen med driftsoperatør for konkretisering av problem inngår her.

Gjennom det ovenstående forutsetter en å få drøftet og løst de fleste løpende, aktuelle problemer, men det er vesentlig at assistansen har kapasitet og fleksibilitet til å "rykke ut" for nærmere undersøkelser av mer spesielle problem.

Kategori III:

For anlegg i kategori III vil rutinebesøkene gjennomgående få en annen karakter enn for de øvrige ved at arbeidet på disse anleggene i større grad må tilpasses det behov som til en hver tid gir seg på anleggene. Dette betyr at optimaliseringsbehov på de enkelte prosessenheter må konkretiseres og dokumenteres og tiltak må følges opp over tid. Rutinebesøkene vil på den måten bli mer "prosjektorientert".

Rapportering:

Aktivitetene rapporteres i besøksrapporter.

"Prosjektnotater" knyttet til nevnte oppfølgingsarbeider ansees hensiktsmessig for kategori III-anlegg.

EKSEMPEL FRA SØR-TRØNDELAG

Høygradig anlegg > 1000 pe	6 besøk/år
Høygradig anlegg < 1000 pe	4 besøk/år
Lavgradige, mekaniske og biologiske	2 besøk/år

I den første perioden på 3 år gjennomføres assistansen som en besøksrettet assistanse.

I de etterfølgende år endres assistansen delvis fra besøksrettet til problemorientert assistanse. I praksis opprettholdes rutinebesøkene på et minimum; 2 besøk pr. anlegg pr. år. Overskytende tidsbudsjett fristilles i den enkelte kommune for prioriterte oppgaver knyttet til renseanlegg og transportsystem. Dette innebærer at oppgaver som kan defineres som teknisk assistanse gjennomføres innenfor rammene av vanlig assistanse.

Oppgaver knyttet til rutinebesøkene:

- Evaluering av driften:
- gjennomgang av driftsjournal
- vurdering av siste foreliggende kontrollprøve
- Gjennomgang av driftsstatus på anlegget.
- Klarlegging av evt. driftsproblem.

Problemløsning:

- på stedet, driftsoptimalisering
- skissering av teknisk assistanse
- Erfaringsformidling/kompetanseheving
- Rapportering

Mulige konflikter:

Rapporterte mangler/anbefalinger kan utløse:

- pålegg fra miljøvernavdelingene (i Sør-Trøndelag ønsker tekniske etater dette for å kunne øve påtrykk overfor administrasjonen),
- kreve bevilgninger og kreve gjentatte repetisjoner før gjennomføring.

Rådgivende ingeniører driver assistanse på anlegg de selv har prosjektert. Reel problemstilling, men i liten grad ett reelt problem, og er i så fall vanligvis spørsmål om personlige egenskaper hos den som driver assistansen. Derimot får anleggseieren mulighet til utvidet kontakt med planleggeren og innføring/oppfølging av tanken bak de enkelte løsninger.

A.7 Teknisk assistanse

Dagens situasjon:

Dagens situasjon er i hovedsak den samme som gitt i oppgavebeskrivelsen nedenfor. Alle assistansene driver teknisk assistanse, men det kan være avvikende grenser mellom det som defineres som teknisk assistanse og det som inngår i de rutinemessige anleggsbesøkene. Dette har sammenheng med avtaleforhold vedr.

avgifter og finansieringsløsning, men også at de fleste tekniske assistanseoppgaver initieres under anleggsbesøkene.

Oppdragsgiver:

Kommunene.

Oppgavebeskrivelse:

Gjennom teknisk assistanse skal driftsoperatør og anleggseier få utført supplerende undersøkelser vedr. forhold knyttet til anleggenes drift. Det skal også være mulig å få utført vurderinger i forbindelse med utskifting av utstyr, vedlikeholdsarbeider etc. Utredningen knyttet til kjemikalievalg, polymer, arbeidsmiljø, ventilasjonssystem, energiøkonomiske forhold systematisering av driftsrutiner m.v. bør inngå i dette.

Eksempler på oppgaver:

- Enøk ved renseanlegg, ventilasjon/innemiljø, utvendige luktproblemer

Energikostnader er en stor utgiftspost i drift av renseanlegg og pumpestasjoner- ENØK-tiltak kan frigjøre midler til andre ønskelige tiltak, og kanskje utløse tilskudd fra staten når det gjelder installering av utstyr som varmpumper, gassmotorer o.l.

Løsninger for utvendige luktproblemer (eks. biologiske filtre) er blitt innført ved flere anlegg, gjerne ved at driftsassistanter har formidlet erfaringer fra andre. Selve prosjekteringen av denne type anlegg blir (og bør) ivaretatt av konsulent/leverandør.

- Optimalisering av renseprosess (kjemikalietype, dosering og styring, doseringspunkt, innblanding, flokkulering, riktig slamuttak),
- Forbedring av slamavvanning (drift av slamagre, polymerforbruk, mv.).
- Råd vedr. septikhåndtering.
- Råd og erfaringsformidling vedr. arbeidsmiljø.
- Problemkartlegging og råd vedr. tilknyttet prosessavløp fra industri (først og fremst næringsmiddelindustri).
- Forsøk med felling på små biologiske anlegg for å bedre renseresultatene uten full utbygging av kjemisk trikk.

Mulige konflikter:

Uansett organisasjonsform og hvem som gjennomfører en driftsassistanse er det nødvendig å ta et prinsipielt standpunkt til grensen for dette arbeidet. På et eller annet nivå vil arbeidet gå over i det som normalt utføres av frittstående konsulentfirmaer og driftsassistansens tjenester bør ikke bli en ren konkurrent til disse firmaene eller en "bakveg" til rimelig konsulenthjelp.

Noen regner mindre prosjekteringsoppgaver knyttet til utskifting av utstyr eller prosessmessig ombygging å ligge innenfor rammene for en driftsassistanse, men, som eksempel, definerer Driftsassistansen i Hedmark (DiH) alle typer prosjekteringsoppgaver til å ligge utenfor rammen for driftsassistansen.

Utvidelse, oppgradering eller nybygging av anlegg ansees klart å ligge utenfor rammene. Forundersøkelser/ registreringer for å fremskaffe grunnlagsmateriale for større konsulentoppdrag, kan imidlertid med fordel utføres av driftsassistansen i samarbeid med anleggseier/ konsulentfirma. Her kan eksempelvis driftsassistansen sørge for å ha en del spesialutstyr til disposisjon, delta i drøftinger med spesielle abonnenter m.v.

Dette har også juridiske og forsikringsmessige elementer i seg m.h.t. ansvarsforhold. Grenseoppgangen er viktig fordi den gjelder salg av tjenester utenom assistansen og gjelder som sådan konsulenter og andre assistanseorgan.

På transportsystemet vil det ikke være driftsassistansenes oppgave å utarbeide en saneringsplan, men hjelp til å konkretisere rammebetingelsene og målsetningen for en slik plan og deltakelse i prosjektgruppe bør være et aktuelt arbeidsområde. Dette er like aktuelt på renseanlegg. Gi synspunkter og innspill til planutkast, forprosjektutkast mm. er aktuelle stikkord her.

Med de litt diffuse rammer som er beskrevet ovenfor, skal driftsassistansen yte teknisk assistanse på oppgaver knyttet til renseanleggets drift og vedlikehold.

Denne aktiviteten må drøftes nærmere i en evt. kontraktsforhandling, men en vil under alle omstendigheter være avhengig av utøverens skjønn på dette punkt. "Styringsgruppa for drift av renseanlegg" vil være kontrollerende og bestemmende organ ved evt. "overtramp" eller tvil om grensene.

A.8 Intern-revisjon på avløpsrenseanlegg (anleggsrevisjon)

Dagens situasjon:

Det er få av assistansene som deltar aktivt i gjennomføring av denne type oppgaver, slik den er formulert nedenfor.

Oppdragsgiver:

Kommunen/anleggseier vil være oppdragsgiver.

Oppgavebeskrivelse:

Som en del av anleggseiers internkontrollsystem, skal det regelmessig gjennomføres interne revisjoner for å kontrollere at systemet følges opp i praksis, og for å kartlegge behov for HMS-tiltak.

Arbeidsmiljø og sikkerhet på renseanlegg henger nøye sammen med hvordan renseanleggenes driftes og de driftsrutiner som følges. Det er derfor naturlig at driftsassistansen, som anleggseiers faglige støttespiller for driften av anleggene, også medvirker ved gjennomføringen av interne revisjoner.

BUVA utarbeidet for kommunene i Buskerud i 1993, sjekklister for revisjoner av renseanlegg og gjennomførte slike på de fleste anleggene. Anleggsrevisjonene, som bør gjennomføres sammen med driftsansvarlig ingeniør, driftsoperatør og verneombud, resulterer i en rapport med forslag til tiltak som anleggseier bør gjennomføre. Tiltakslisten omfatter anleggstekniske tiltak, driftsrutine-tiltak og tiltak for oppdatering av dokumentasjon. Tiltakene kategoriseres i arbeids- og sikkerhetstiltak, utslippsreducerende tiltak og driftseffektiviserende tiltak.

Anleggsrevisjonene danner også et viktig grunnlag for vurdering av anleggene i forbindelse med årsrapportering, og videre prioritering av kommunens og driftsassistansens innsats fremover.

A.9 Spesielle/andre anlegg

Dagens situasjon:

Noen assistanser har begynt å arbeide med oppfølging av større jordrenseanlegg, da dette er et forsømt felt. Dette er en renseløsning som ofte benyttes, men som det foreligger altfor få kvalitetssikrede funksjons-/driftsdata for.

SFT stiller krav om mekanisk rensing av utslipp til gode sjøresipienter som gjelder det vesentlige av kysten fra Rogaland og nordover. Ved bruk av sil kreves silåpning på min. 1mm.

Erfaringene ved både større silanlegg og slamavskillere viser at driftsstabiliteten har vært variabel. For silanlegg foreligger det dokumentasjon som antyder svært variabel renseeffekt.

Det kan stilles spørsmål til hvorvidt miljøvernmyndighetenes krav kan oppfylles uten at anleggene følges opp systematisk. Det er grunn til å tro at nytten av investeringene vil bli betydelig bedre dersom slik systematisk oppfølging kommer i gang.

Oppdragsgiver:

Kommune/anleggseier

Forurensningsmyndighetene har behov for bedre tilbakemelding om hvordan silanlegg og slamavskillere fungerer.

Oppgavebeskrivelse:**Større jordrenseanlegg**

(eksempel fra Buskerud):

Buskerud har etablert et prøveprosjekt i 1993. Oppdragsgivere er hovedsaklig private anleggseiere, der disse er pålagt å gi en funksjonsrapport til MVA med en viss frekvens. I assistansetilbudet fra BUVA til anleggseier inngår en slik tilstandsvurdering, samt at det gis konkrete råd om tiltak og det utarbeides driftsjournal/driftsinstruks.

I Troms er mye oppmerksomhet rettet mot risikoen for gjentettinger midt på vinteren. Det gjennomføres målinger for å kartlegge gjentettingsforløpet slik at flytting til nytt område/oppgraving og utskifting av masser kan planlegges og gjennomføres i barmarksesongen. Viktigste oppfølgingsbehov er her vurdert til å være i tilknytning til restlevetid og gjentettingsforløp.

Mekaniske renseanlegg (slamavskillere, silanlegg o.l.)

Oppgaven vil være å sørge for at systematisk oppfølging og kontroll av slamavskillere og silanlegg blir gjennomført. Utarbeide årsrapporter.

Stikkord:

- Utarbeide driftsjournal for anlegget og opplegg for kontroll av renseeffekt.
- Foreta 1-2 besøk av silanlegg (muligens også slamavskillere) for gjennomgang av anlegg og driftsproblemer.

Driftsassistansen i Sør-Trøndelag har 7 silanlegg innbefattet i assistansen, der disse besøkes 2 ganger pr. år. Arbeidsoppgaver ved rutinebesøk er gjennomgang av maskininstallasjoner og instrumentering. Et moment for disse kommunenes delaktighet i driftsassistansen er også tilgang til teknisk assistanse, fagtreff og årsrapport. Hvert besøk faktureres med 4 timer.

Mulige konflikter:

For jordfaglig assistanse kreves en annen type kompetanse enn den som en trenger ved assistanse overfor konvensjonelle renseanlegg. Vanskelig å integrere i den ordinære assistansen for kommunene.

A.10 Erfaringsformidling, kurs/fagtreff

Dagens situasjon:

Alle driftsassistanter har denne type aktivitet med noe varierende omfang. Dette er en svært viktig aktivitet, da den bl.a. gir muligheter for kontakt mellom driftspersonell og representanter fra teknisk etat innenfor en region.

I evalueringen i Sør-Trøndelag ble det spurt om hva denne type samlinger bidrar til. Selv om svarene herfra er med grunnlag i den form og innhold samlinger i ett område, så gir det et innblikk i holdninger/erfaringer.

Det vises til tabellen nedenfor.

Hva samlinger bidrar til? (Kilde : Evalueringsrapport Sør-Trøndelag).
(Andel positive svar)

Bidrar til:	Teknisk etat	Driftsoperatører
Ny kunnskap	77,8%	35,3%
Økt motivasjon i arbeidet	88,9%	80%
Bedre innsyn i operatørenes arbeid	100%	-
Kolleger å ta kontakt med ved problemer etc.	-	64,3%
Nettverk for utveksling av erfaringer etc.	75%	81,3%

Oppdragsgiver:

Kommuner/anleggseiere.

Også MVA har fordeler av at denne type aktivitet og det bør kunne hevdes at MVA også blir avlastet med informasjonsarbeid ved at driftsassistansen planlegger og avholder opplegg for erfaringsformidling, kurs og fagtreff.

MVA deltar ofte som foredragsholder på driftsassistanse-treff. Lite ressurskrevende måte for MVA å komme i kontakt med kommunene på.

Oppgaveskrivelse:

Det planlegges og avholdes 2-3 samlinger pr. år der ulike aktuelle temaer tas opp.

Det benyttes ofte personell utenfor assistanseområdet til å holde foredrag/innlegg og leverandører er ofte aktuelle deltakere for å informere om nyheter, erfaringer mv.

Mulige konflikter:

Ingen.

A.11 Innspill til planer og tekniske løsninger

Dagens situasjon:

Noen driftsassistanter trekkes inn av kommunene i tilknytning til planer/tekniske løsninger som f.eks. er foreslått av en konsulent. Det er i hovedsak innspill ut fra driftsmessige forhold som her har vært fremme.

I noen sammenhenger vil også MVA kunne ha slike behov og MVA kan få en avlastning.

Oppdragsgiver:

Kommunen/anleggseier vil normalt være oppdragsgiver. I en viss grad vil også MVA kunne være oppdragsgiver.

Oppgavebeskrivelse:

Denne type aktivitet vil kunne omfatte:

- Høringsuttalelser til detaljplaner utarbeidet av konsulenter.
Kompetansestøtte for byggherren i planprosessen ved utbygging av nye avløpsanlegg.
- Bistå kommunen med å velge tekniske løsninger.
- Gjennomføring av oppgaver beskrevet i den såkalte "Vurderingsordningen" for avløpsrenseanlegg (SFT/NORVAR-prosjekt, prøveprosjekt gjennomført).
- Gi uttalelser om planer på oppdrag fra MVA.

Mulige konflikter:

For å unngå konflikter, både i forhold til konsulenter generelt og at assistansen er en del av et konsulentfirma, bør denne type aktivitet bedrives etter "føre var"-prinsippet. Det er viktig her å fokusere på at assistansen bør trekkes inn fordi det er erfaringer fra driftssiden som trekkes inn.

Det kan her sies at styret for driftsassistansen må påse at det skal være faglige temaer. Hvis så er, så kan "mulige konflikter" her bli oppkonstruert uten rot i virkeligheten.

A.12 Deltakelse i utarbeidelse av oversikter over behov for tiltak/investeringsbehov - renseanlegg og transportsystem.

Dagens situasjon:

Oppdragsgiver:

Kommunene, men kanskje i like stor grad MVA, da assistansene gjennom lokalkunnskap, totaloversikt og besittelse av grunnlagsdata, kan tilføre MVA nødvendig grunnlagsmateriale.

Oppgavebeskrivelse:

Her vil driftsassistansene kunne spille en aktiv og viktig rolle som rådgivere med grunnlag i den kunnskap om renseanlegg og avløpsnett assistansene etter hvert opparbeider. Det vil her bli store regionale forskjeller.

Driftsassistanter som benytter NORVARs datasystem for innleggelse og rapportering av utslippskontrolli og driftsdata, har under utarbeidelse kravspesifikasjon for nye moduler som omfatter ledningsnett, overløp mv. Når dette kommer i bruk i løpet av 1993, vil de assistanser som benytter dette, kunne systematisere og rapportere data om ledningsnett mv. overfor kommuner og myndigheter.

Det presiseres at denne eventuelle oppgaven er noe uklar - og kanskje kunne vært utelatt i beskrivelsen. Selv om driftsassistanter har god oversikt over anlegg og funksjon i forhold til utslipp/tap mv., så er det noe helt annet å kalkulere kostnader og behov for tiltak.

Driftsassistansens bidrag vil normalt bli ivaretatt gjennom deltakelse i arbeidsgruppe o.l. knyttet til overordnet planlegging, kfr. pkt. C.7.

Mulige konflikter:

A.13 Diskusjonspartner vedr. tillatelser

Dagens situasjon:

Det er uklart i hvor stor grad de ulike assistanser er delaktig i denne type aktivitet i dag.

Oppdragsgiver:

Denne type oppgave grenser noe opp til arbeidet med forurensningsregnskap for kommune og fylke.

Oppdragsgiver vil være kommunen.

Oppgavebeskrivelse:

Generelt gjelder det at kommunene trenger en støttespiller ved tolkning/vurdering av krav fra myndighetene - kompetansestøtte i forhandling med MVA.

I denne sammenheng kommer det opp spørsmål når det gjelder såvel selve forståelsen av krav i tillatelser og konsekvenser av disse.

Det å tilpasse praktiske løsninger til myndighetenes krav (eks. overløpsmålinger, prøvetaking, alarmer, overvåking) er en aktuell deloppgave.

Det arbeides nå med innføring av såkalte "rammetillatelser", som baseres på målstyring fra myndighetenes side, og gir kommunene større frihet i hvordan tiltakene skal prioriteres og iverksettes. Rammetillatelser innebærer at kommunene i større grad enn nå må dokumentere sine avløpsforhold. Dette øker behovet for gode metoder for dokumentasjon og rapportering av forurensningsregnskap, Driftsassistanse kan bistå den enkelte kommune med å fremskaffe pålitelig dokumentasjon og som uavhengig instans vurdere/"gå god for"/revidere kommunenes egenvurdering.

Kfr. forøvrig pkt. A4.

Mulige konflikter:

Det å klare å være en uavhengig part.

A.14 Andre serviceoppdrag

Dagens situasjon:

I denne kategori er de oppgaver plassert som det er vanskelig å legge inn under andre aktiviteter.

Det er her store variasjoner fra fylke til fylke.

Oppdragsgiver:

Kommune/anleggseier.

Oppgavebeskrivelse:

Eksempler på aktuelle oppgaver:

- Utleie av utstyr

Flere assistanser har gått til anskaffelse av utstyr som de leier ut til anleggseiere i kortere tidsrom, gjerne i tilknytning til forsøk, undersøkelser eller i forbindelse med en havarisituasjon.

- Vannføringsmålere, nivåmålere, pH- og ledningsevne-målere, turbidimeter mm.m.
- Skrivere, dataloggere.
- Prøvetakere med mulighet for tids- og mengdeproposjonal vannprøvetaking.
- Kjemikaliebeholder, pilotanlegg, pumper, røyktestestyr m.m.

- Brukt utstyr, formidling

Ut fra oversikt over utstyr som blir skiftet ut o.l. ved anlegg, kan driftsassistanter formidle kjøp og salg av brukt utstyr, noe som kan være til stor nytte, særlig i trange økonomiske tider i kommunene, men generelt er der et godt tiltak mht. ressurs-hensyn.

- Samordning fellesinnkjøp reservedeler, andre driftsmidler

Dette er en oppgave som få (om noen) har tatt på seg. Når det gjelder reservedeler til renseanlegg er trolig potensialet begrenset, da det er ulike leverandører på anleggene. På ledningsnett er trolig dette noe enklere, f.eks. spesielle ventiler/bend/rørdeler (?).

Mulige konflikter:

Ingen.

A.15 Drift, vedlikehold og utvikling av avløpsdatabase

Dagens situasjon:

Ca 10 driftsassistanter benytter i dag NORVAR-AVLØP for registrering og rapportering av utslippskontrolldata og driftsdata fra renseanlegg.

Oppdragsgiver:

I egen regi har et utvalg av brukerne gått sammen i en "brukerklubb". Det er gjennom endringsforslag i dette forum at NORVAR gjør endringer, vedlikehold og videreutvikling av programmet.

Oppgavebeskrivelse:

Representanter fra assistansene kommer sammen og drøfter erfaringer og behov for endringer. Sekretærfunksjonen går på omgang.

Det utarbeides kravspesifikasjoner for endringer og utvidelser.

Det er utviklet en omfattende kravspesifikasjon for overføring av data til SSB-AVLØP og videre arbeides det nå med en stor utvidelse av programmet med en egen modul for transportsystemet. Kravspesifikasjonen er utarbeidet av driftsassistansene BUVA og ANØ.

Driftsassistansene legger ned en betydelig arbeidsinnsats ved utarbeidelse av spesifikasjoner og uttesting av program-modulene.

B.0 MULIGE/AKTUELLE OPPGAVER - TRANSPORTSYSTEMET

B.1 Målsetting og nytte for kommunen:

Erfaringene med driftsassistanse for renseanlegg er gode. Det har vist seg å være kostnadseffektivt i forhold til å oppnå gode renseresultater for anleggene, samt bidra til nødvendig kompetanseoppbygging i kommunene. I dag er hovedutfordringen å få til et tilsvarende godt fungerende transportsystem. En utvidelse av driftsassistanseordningen til også å omfatte transportsystemet, bør ha følgende mål:

- Følge opp intensjoner i utslippstillatelser og miljøforvaltning generelt, der en ser helheten - ser transportsystem og renseanlegg i sammenheng.
- Driftsassistansen skal være en støttespiller og en pådriver i et langsiktig arbeid med å heve kommunens kompetanse og kunnskap om eget transportsystem.
- Driften av anleggene skal fortløpende ha tilgjengelig pålitelig dokumentasjon om tilstand, funksjon og utslipp. God dokumentasjon skal sikre riktige prioriteringer av tiltak, for å redusere utslippene fra transportsystemet, driftsforstyrrelser og kostnader på driften.
- Anleggseierne plikter etter "Forskrift om internkontroll" å ha et internkontrollsystem, med systematiske tiltak som skal sikre at driften av avløpsanleggene utøves i samsvar med lover og forskrifter. Driftsassistansen skal bistå anleggseier med tilretteleggingen av slike tiltak, samt eventuelt bidra med beskrivelsen av disse. Planmessig innarbeiding av internkontroll i en region, der driftsassistansen kan bidra med erfaringsformidling og utarbeiding av felles maler/rutiner bør være meget effektiviserende.
- Driftsassistansen skal gjennom målrettet innsats bistå kommunen med å oppnå en bedre økonomi for avløpsvirksomheten, gjennom bl.a bedre kvalitetsbevissthet ved investering av anlegg og utstyr, riktige tiltak, større forurensningsmessig gevinst av investeringene og bedre ressursbruk i driften.
- God drift av transportsystemet kan være direkte lønnsomme for kommunen, som f.eks:
 - Bedre vannkvaliteten i lokale vannforekomster, til nytte for befolkningen i kommunen.
 - Reduksjon av fremmedvann i transportsystemet, ved bl.a. fjerning av bekkeinntak, hindre tilbakeslag via overløp og pumpestasjoner ved flomvannstand.

Dette gir direkte kostnadsreduksjoner i form av redusert energiforbruk til pumping og reduserte kjemikaliekostnader, samt reduserte utslipp fra renseanlegget.

- Reduksjon av kjelleroversvømmelser p.g.a tilbakeslag ved høy vannstand og kloakkstopp i nettet, ved iverksetting av forebyggende tiltak. Reduksjon i driftskostnader og utbetalinger av erstatninger til skader.
- Bedre hydraulisk kontroll i overløpene, slik at overløpsdriften er styrt og det avlastes på "riktig sted" i transportsystemet. Avlastning i overløp må skje på nettet før tilknytning til avskjærende nett, isteden for omfattende overløpsdrift rett foran renseanlegget. Dette kan bidra til en betydelig reduksjon av totalutslippet.
- Hindre "unødvendige" utslipp og fremmedvann p.g.a tilstopping i overløpene og feilkoplinger på nettet.
- Nye rammetillatelser setter krav til det totale avløpssystemet og krever betydelig økning i dokumentasjonsnivå vedr. ledningsnett, overløpsutslipp mv. En systematisering og samordning av disse oppgavene vil/kan være en aktivitet for driftsassistansen.

Hovedoppgaver innenfor en driftsassistanse for transportsystemet kan være:

- Bistand med systematisering, organisering og kvalitetssikring av bygging og drift av anlegg
- Bistand med rapporteringsrutiner og dokumentasjon
- Teknisk assistanse
- Erfaringsformidling og felles utviklingsprosjekter

Opgavene er beskrevet nærmere i de følgende punktene.

B.2 Bistand med systematisering, organisering og kvalitetssikring av bygging og drift av anlegg

- Anleggsgjennomganger (anleggsrevisjon) på pumpestasjoner og overløp ved bruk av sjekklister. Avdekke behov for anleggstekniske tiltak, arbeidsmiljø og sikkerhetstiltak, drifts- og vedlikeholdsrutiner m.v. Utarbeide tiltakslistene for anleggseier.
- Følge opp tiltakene og driften gjennom årlige revisjoner sammen med anleggseier.
- Gjennomgå og evaluere rutiner for driften av ledningsnett.

Etablere rutiner for registrering og systematisering av driftsforstyrrelser på transportsystemet, slik at kunnskapen om tilstanden på nettet stadig er oppdatert. (Saneringsplanen må være utgangspunktet for arbeidet).

- Bistå med at driftsrutiner og kvalitetsikringssystem blir nedskrevet og revidert. (inkl. helse, miljø og sikkerhet. Internkontroll.).
- Bistå med utvikling av en planmessig drift av transportsystemet i samspill med renseanleggene.

B.3 Bistand med rapporteringsrutiner og dokumentasjon

- Utvikling av driftsjournaler, måneds- og årsrapporter, samt rutiner som effektivt samler inn og bearbeider driftsdata fra pumpestasjoner, overløp og ledningsnett.
- Bistå med avklaring av interne rapporteringsrutiner, muntlige og skriftlige. Avklare rutiner for avvikshåndtering
- Utvikle maler for årsrapportering og edb-program for bearbeiding av data, som også ivaretar sentrale myndigheters databehov. (En utvidelse av edb-programmet NORVAR-AVLØP til å omfatte transportsystemet blir tilgjengelig høsten 1994).

B.4 Teknisk assistanse på avløpsanleggene

- Bistå i gjennomføringen og oppfølging av tiltak (anvise løsninger/ikke prosjektere) eks:
 - Kapasitetsvurderinger/tilpasning og styring av pumper
 - Trykkstøtsreducerende tiltak
 - Ventilasjonstiltak
 - Energiekonomiseringstiltak
 - Luktreduksjonstiltak for ytre miljø
 - Teknisk oppgradering/sanering av overløp
- Veiledning optimalisering av driften og vedlikeholdet av teknisk utstyr. -
- Drifts- og måleutstyr:
 - Valg av ambisjonsnivå og utstyr for målinger av overløpsdrift
 - Rutiner for drift og vedlikehold av måleutstyr
 - Kalibrering og justering av måleutstyr (Nivå- og mengdemålere og pumpekapasiteter)
 - Opplæring av driftspersonell i kalibreringsmålinger
 - Valg av ambisjonsnivå og utstyr for drift-/fjernkontroll.

B.5 Erfaringsformidling og felles prosjekter

- Fagtreff og kurs. Bidrar til kompetanseheving og nettverkskaping mellom driftsfolk i regionen. Kursene holdes i driftsassistansens regi, evt. i samarbeid med NORVAR og Norsk Rørsenter AS.
- Faggrupper kommuner, assistanser, NORVAR, Norsk Rørsenter, infodatabasen "NORVARIS". Viktig for utviklingsarbeid og for systematisering av erfaringsformidlingen.
- Formidling av resultater fra forskning og andre fagmiljøer.
- Felles utviklingsprosjekter, utarbeiding av maler, sjekklister, standard instruksjoner og journaler etc. De fleste kommunene har likeartede anlegg og problemer. Det er kostnadseffektivt og utvikle i fellesskap i en region, felles gjennom NORVAR, eller på annen måte samarbeid mellom assistanseområder.

B.6 Andre aktuelle oppgaver knyttet til drift av transportsystemet (ikke kjernetjenester i en fast assistanse - ?)

Gjennom arbeidet med driftsassistanse for kommunene, representerer driftsassistansene viktige praktisk-orienterte kompetansesentra rundt om i landet. I tillegg til de tjenester og oppgaver som bør inngå i en fast driftsassistanseavtale med kommunene, bør det være mulig å kjøpe tilleggstjenester etter behov. I perioder er det behov for en større innsats i noen kommuner enn det som kan inngå i en fast avtale. Dette kan være mer tjenester av samme art som inngår i den faste avtalen, eller andre ting. Gjennom driftsassistansearbeidet vil driftsassistansene ha spesiell kompetanse innen områdene:

- Kravspesifikasjon til leverandør og konsulent ved innkjøp av anlegg, prosessutstyr, drifts- og måleutstyr, drift-/fjernkontrollanlegg for transportsystemet.
- Bistand i igangkjøring, optimalisering av nye anlegg (pumpestasjoner, overløp og ledningsnett). Praktisk testing/verifikasjon av om utstyr/funksjon er i henhold til angitte krav. Avdekke eventuelle driftsproblemer.
- Kontroll/kalibrering og justering av drifts- og måleutstyr. Opplæring av driftspersonell.
- Vannføringsmålinger og feltarbeid på ledningsnettet (driftsassistansene bør ha slikt spesialutstyr):
 - Inn/utlekkning i ledningsnettet
 - Kartlegging av feilkoblinger (røyk, farge, ping-pong)
 - Kontrollmålinger av kapasiteter på pumpestasjoner og overløp.

- Industripåslipp til kommunalt nett.
 - Kartlegging og prøvetaking
 - Bistand i vurdering av behov for "påslippsavtaler" og utforming av disse.
 - Oppfølging av inngåtte avtaler, prøvetaking og vurdering av resultater

B.7 Driftsassistansene som byggherrens kompetansestøtte i bygging av nye anlegg

God planlegging og oppfølging i utbyggingen av nye anlegg er en viktig forutsetning for å få driftsvennlige og funksjondyktige avløpsanlegg. Overføring av praktiske driftserfaringer til planlegging av nye anlegg blir ofte ikke ivarettatt, slik at samme feil gjøres på nytt. Bedre kvalitetssikringsrutiner ved utbygging må derfor etableres i kommunene, og driftsassistansene kan ha en viktig rolle å spille:

- Bidra til at driftsfolkene i kommunen deltar aktivt i planleggingen av nye anlegg.
- Driftsassistansens deltar i planprosessen i ulike faser; kravspesifikasjon, høringsuttalelser, gjennomgang av planer, deltagere på planleggingsmøter med diskusjon av tekniske løsninger m.v., stille kritiske spørsmål til konsulent i forhold til referanser og praktisk driftsvennlighet av foreslåtte løsninger osv.

Driftsassistansen må ikke ta ansvar fra henholdsvis konsulent og byggherre, men på fritt grunnlag spille inn momenter og erfaringer til planprosessen.

Driftsassistansen bør generelt sett kun anwise/anbefale løsninger, men ikke gå inn på prosjektering.

Det vises forøvrig til pkt. 2.5.

C.0 DIVERSE MULIGE/AKTUELLE OPPGAVER

C.1 Implementere tekniske veiledere mv.

Driftsassistanter mfl. kunne være viktige støttespillere ved utvikling av tekniske veiledere og retningslinjer. Det er ofte vanlig at det nedsettes arbeidsgrupper eller prosjektgrupper ved utarbeidelse av slike, og her kan eksempelvis driftsassistanter i tiden fremover være viktige aktører. Driftsassistansene kan også tenkes å ha prosjektleder - og/eller sekretærfunksjon på slike oppgaver.

SFT har utarbeidet et omfattende informasjonsmateriale knyttet til de nye slamforskriftene. For å komme i riktig inngrep med selve forskriftene og det å ta i bruk veilederne, vil driftsassistansene kunne spille en aktiv rolle. Miljøvernavdelingene har normalt begrenset kapasitet til å drive aktiv informasjon og erfaringsformidling.

Et aktivt samarbeid mellom NORVAR og driftsassistanter i informasjonsarbeid og det å systematisere erfaringer som skal gi grunnlag for revisjoner og utarbeidelse av fremtidige veiledere, bør være svært aktuelt.

C.2 Industri til kommunalt nett

Industrikartlegging

Det kan tenkes at enkelte assistanser kan bli trukket inn for å bistå kommuner, spesielt når det gjelder kartlegging av problemer. Problemløsning ved kilden blir viktigere.

Driftsassistanse overfor bedrifter

For de av bedriftene som er underlagt kommunal kontroll, vil driftsassistansene gjennom sin faglige kompetanse kunne stimulere til at større stabilitet i de interne rensetiltakene oppnås. Bistand til prøvetaking og teknisk bistand vil også kunne være aktuelt.

Som et resultat av at konsesjonsvilkår overfor bedrifter skjerpes, vil det oppstå behov for:

- å finne best mulig renseteknologi
- vurdering av hvorvidt bedrifter kan kobles fra kommunalt nett
- å gjennomføre massebalanse-beregninger av miljøgifter og såkalte tekniske miljøanalyser.

Det er ulike oppfatninger av hvorvidt disse oppgavetyper hører hjemme under driftsassistanse-ordningen.

Bistand overfor kommuner - innslippstillatelser

Kommunene vil etter hvert måtte utarbeide "innslippstillatelser" for bedrifter, der det fremgår spesifikke krav til den enkelte bedrift. Her vil også assistansene kunne komme inn å bistå kommunene.

Mulige konflikter:

Det bør utvises forsiktighet her sett i forhold til habilitetsspørsmål. Kommune og bedrift er juridisk sett "motparter". Det å trekke inn et interkommunalt fellesorgan som en driftsassistanse ofte er, kan by på visse problemer. Dette gjelder vel også når bedriften er oppdragsgiver overfor assistansen og ikke kommunen.

Generelt gjelder her "føre var"-prinsippet mht. hvilke tjenester driftsassistansene skal selge/tilby.

C.3 Driftsassistanse oljeutskillere

BUVA har ønsket å starte opp en driftsassistanse på olje-/fettutskillere i Buskerud-regionen.

Bakgrunnen er den dokumentert dårlige drift av disse anleggstypene. Kravet om å tømme minimum en gang pr. år blir sjelden fulgt, og resultatet er olje/løsemidler i ledningsnettet.

Kommunene har normalt fått delegert forvaltningsansvaret fra MVA.

Hovedoppgaven vil være å bistå eiere av oljeutskillere med å dokumentere driften overfor kommunen som eier av avløpsanlegg.

BUVA har inntil videre besluttet å avvente denne type assistanse, da oppgaver av denne type neppe vil være aktuell før revidering av forskrift som innebærer grenseverdier for utslipp.

Mulige konflikter:

Se beskrivelse i C.2.

Oljeutskillere er private anlegg der eieren har driftsansvaret og kommunen har ansvaret for tilsynet.

Driftsassistansen bør kunne tilrettelegge kommunens tilsynsaktiviteter og systematisere denne, men ikke gå inn og drifte avskilleren for bedriftene.

C.4 Avløp fra søppelfyllinger

Kommunene, som eiere av fyllplasser, blir pålagt å dokumentere omfanget av sigevannsutslippet.

En typisk aktuell driftsassistanseoppgave er å:

- kvalitetssikre prøvetakingen
- bistå med sammenstilling og vurdering av data i forbindelse med årsrapportering.

Også gamle fyllplasser skal ha sigevannsoppfølging.

Signaler fra myndighetene går ut på at det vil komme forbud mot å lede avløp fra fyllinger inn på kommunalt ledningsnett og renseanlegg ut fra bl.a. tungmetallproblematikk knyttet til slambruk.

Rensing av sigevann er forskjellig fra vanlig kommunalt avløp, noe som innebærer at driftsassistanter som ønsker å yte denne form for tjeneste må tilegne seg kompetanse på dette området.

Driftsassistanseoppgaver vil være oppfølging av renseprosessen, ikke planlegging/prosjektering.

Mulig konflikt

Det ligger her an til mulig konflikt mht. bruk av driftsassistanse istedenfor konsulent.

C.5 Septik til kommunale avløpsanlegg

Mottak og behandling av septik skaper ofte problemer på renseanleggene i form av støtbelastning, søl, lukt, tilstoppinger mv. Særlig mindre anlegg kan få driftsproblemer ved tilførsel av septik.

Driftsassistansen kan gjennom råd og erfaringsformidling bidra til å redusere problemer.

I noen assistanser er denne type oppgave ivaretatt som teknisk assistanse.

C.6 Bistand overfor kommunene ved søknad om lån og tilskudd

Kommunene er pålagt å utarbeide hovedplaner avløp og saneringsplaner for at tilskudd til prosjekter skal gis. ANØ har utarbeidet saneringsplaner for flere av sine medlemskommuner, mens andre assistanser ved at de er konsulentfirmaer også har gjort tilsvarende, selv om det ikke har vært i assistanseordningens navn. Noen assistanser har ikke arbeidet med denne type oppgaver enda.

I årene som kommer, vil flere assistanser ha ledningsnett som virksomhetsområde. Det å bistå kommuner med målinger og vurderinger for å dokumentere resultater og for å gi grunnlag for beregning av kostnad/nytte for tiltak, vil bli en viktig oppgave.

Driftsassistansenes hovedbidrag vil her være kvalitetssikring av grunnlagsmateriale for søknader.

C.7 Deltakelse i overordnet planlegging

Eksempler på aktuelle planer er hovedplaner, saneringsplaner, slamplaner, slambruksplaner o.l.

Dette er en type oppgaver som til nå er blitt ivaretatt ved å benytte konsulent. Faglig sett skulle det ikke være noe som skulle tilsi at denne oppgave ikke kan ivaretas gjennom en driftsassistanse med tilsvarende erfaring/kompetanse, da slike planer etter hvert blir basert på veiledninger.

Da dette er en typisk planorientert oppgave, bør det trolig fortsatt være slik at denne type bistand til kommunene gjøres av konsulenter.

Det å bistå med definering av oppgaver, fremskaffe grunnlagsmateriale og dokumentasjon samt delta i arbeidsgrupper og som kommunens rådgiver overfor konsulent bør være kurante oppgaver for driftsassistanter, men driftsassistansene bør ikke utføre selve planarbeidet.

C.8 Bistand med systemer for slamdisponering - Informasjon til brukere av slam

Denne oppgavetypen er ikke avklart.

Det kan være aktuelt å bistå kommunene i forbindelse med informasjon til mulige brukere av slam - faglig støttespiller overfor kommunen.

C.9 Systemrevisjon

Driftsassistansene er kommunenes serviceorgan og vil altså i forhold til systemrevisjon av kommunale internkontrollsystemer sitte på "kommunenes side av bordet".

Aktuell funksjon for driftsassistansen vil her kunne være å bistå kommunene med de interne systemrevisjonene, dvs. evaluering av eksisterende system samt gi råd om utvikling/innholdet i systemet.

Mht. instruksjer og prosedyrer mv. kan det utvikles mye felles for kommunene.

Vedlegg 2

Eksempel på oppsett - grunnlag for søknad om kjøp av tjenester i Hedmark.

Utdrag/momenter fra Driftsassistansen i Hedmarks (DiH) søknad om finansiering av driftsassistanse for 1995 (den statlige delen; kjøp av tjenester).

Bakgrunn: Fylkesmannen i Hedmark ønsker å kjøpe tjenester av DiH innenfor området kommunale utslipp.
Hedmark fylke har totalt ca. 150.000 pe inkl. industri tilknyttet kommunale renseanlegg. Totalt er det 64 kommunale og 9 ikke-kommunale renseanlegg i drift.

"Kjøp av tjenester fra driftsassistansen for avløpsanlegg i Hedmark (DiH) i 1995 - prosjektbeskrivelse og kostnadsrammer"

1. Oppfølging av utslippskontrollprogrammet for vann og slam, vurdering, rapportering og behandling av resultater. årsrapportering.

1.1 Edb-behandling, vurdering og avviksrapportering

Resultatet av alle utslippskontroll- og slamprøver registreres i et eget edb-program utviklet for formålet og vurderes i forhold til myndighetenes grenseverdier. Relevante data fra anleggenes driftsjournaler legges også inn i samme edb-program.

Ved overskridelser av myndighetenes grenseverdier skal DiH gi melding og kommentar til vedkommende kommune med kopi til fylkesmannen.

1.2 Kvartalsrapportering

Etter utgangen av 1., 2. og 3. kvartal og så snart resultatene foreligger utarbeides en kvartalsrapport med utskrift av resultater fra utslippskontrollen (konsentrasjoner) og av slamanalyser. Det gis en kort, samlet kommentar til gjennomføringen av prøvelevering (evt. avvik) og til resultatene så langt. Kvartalsrapportene sendes kommunene og fylkesmannen

1.3 Årsrapport for renseanleggene

Så snart alle analyseresultater og driftsjournaler fra forrige år foreligger, utarbeides årsrapporter for samtlige renseanlegg. Opplegget er basert på samme leste som tidligere.

- Det utarbeides en egen årsrapport for anleggene i hver enkelt kommune som inneholder tabeller med analysedata av vann og slam med vurdering mot gjeldende krav, tilførsels- og utslippsmengder, driftsdata for vann og slambehandling, grafisk presentasjon av de viktigste parametrene.
- Videre utarbeides en samlerapport for hele fylket der det for hvert anlegg inngår tabell over analysedata med vurdering mot gjeldende krav, grafisk presentasjon av avløpsmengde, totalfosfor og løst organisk stoff, samt utfyllende kommentarer.
Slamanalyser for alle anlegg sammenstilles og kommenteres.

Rapporten skal videre gi en samlet oversikt av alle anlegg med eier, anleggstype, kapasitet og tilknytning, samlet oversikt over antall leverte prøver, middelkonsentrasjoner, årlige utslippsmengder og slammengder, kumulative kurver over viktige parametre for hver anleggstype, samlet oversikt over tilrenning, overløp og separasjonsgrad.

Det skal gis en verbal vurdering av anleggenes drift, evt. typiske problemstillinger og utviklingstendenser.

Samlerapporten sendes samtlige kommuner og ikke-kommunale renseanlegg, fylkesmannen, samt andre aktuelle instanser og firmaer.

2. Edb-programmet "AVLØP"

DiH benytter edb-programmet "AVLØP" for registrering og bearbeiding av alle drifts- og slamdata fra renseanleggene. Programmet er utviklet i regi av NORVAR i samarbeid med driftsassistansene i landet. Dette er et helt nødvendig verktøy for å kunne håndtere de store mengder data som alle renseanleggene omfatter.

DiH betaler en årlig vedlikeholdsavgift for programmet. I tillegg kommer intern drift av systemet, innlegging og uttesting av nye oppdateringer, samt møter i brukerforeningen.

3. Veiledning, pådrivervirksomhet, kvalitetskontroll innen området kommunale utslipp.

3.1 Veiledning og pådrivervirksomhet

Veiledning og pådrivervirksomhet i aktuelle problemstillinger vedrørende bygging og drift av kommunale avløpsanlegg utgjør en omfattende og integrert del av DiHs virksomhet. Denne virksomheten omfatter bl.a. råd og veiledning overfor de enkelte kommuner for å finne mest mulig tilpassede og økonomiske løsninger for å oppfylle de krav som myndighetene har gitt (jfr. F-loven, § 48 2. ledd):

Valg av avløpsløsninger og behandlingsopplegg for slam, forslag til forbedringer av eksisterende løsninger, veiledning for å tilpasse praktiske løsninger til myndighetenes krav (overløp, driftsovervåkning, internkontroll, septik, nye slamkrav), veiledning i forhold til tilknyttede industribedrifter, forslag til forbedring av driftsrutiner, funksjon som erfaringsbank og formidler av erfaringer, samt direkte informasjonstiltak er hovedpunkter i denne sammenheng.

Gjennom problemkartlegging og argumentasjon for nødvendige utbedringsbehov på avløpsanleggene bidrar DiH til at dette feltet får større oppmerksomhet i den enkelte kommune. Dette er en form for pådrivervirksomhet som i neste omgang vil gi en positiv miljøeffekt.

Enkeltrapporter som omfatter veilednings- og pådrivervirksomhet sendes vedkommende kommune med kopi til fylkesmannen.

I tillegg til det som kan rapporteres skriftlig utfører DiH svartjeneste pr. telefon i betydelig omfang.

3.2 Kvalitetskontroll av målinger og registreringer

Foruten at DiH gjennom sitt arbeid med bearbeiding og vurdering av måledata fra avløpsanleggene kan avdekke grovere feil, utfører DiH også grundige kontroller av avløpsmengdemålere. Vurdering og anbefaling vedr. plassering av prøvetakere for å få mest mulig representative prøver er et annet viktig punkt i kvalitetskontrollen. Dette er en sikkerhet for at de data som produseres skal bli så riktige som mulig.

Enkeltrapporter fra slike kontroller sendes vedkommende kommune med kopi til fylkesmannen.

4. Diverse oppdrag for fylkesmannen

I tillegg til det som er ført opp foran vil det være diverse mindre tjenester som fylkesmannen ønsker å kjøpe fra DiH. Dette vil kunne dreie seg om:

- Gi faglige innspill i forbindelse med nye krav, retningslinjer, planer mv.
- Gi innspill vedr. utslippskontrollprogrammet
- Formidle sammenstilte data fra edb-systemet "AVLØP" ved forespørsler
- Holde innlegg på fylkesmannens arrangementer

Vedlegg 3

EKSEMPEL PÅ ARBEIDSPROGRAM - BUSKERUD

DRIFTSASSISTANSE FOR AVLØPSANLEGG I BUSKERUD PROSJEKTBEKRIVELSE OG BUDSJETT FOR 1994

1. MÅLSETTING

Prosjektopplegget for 1994 bygger på samme målsetting som tidligere år. Driftsassistansen som er et spleiselag på kompetanse på området drift av avløpsanlegg i fylket, har følgende mål:

- Skape felles fagmiljø for kommunene i fylket
- Bistå kommunene med driften av avløpsanleggene, gjennom teknisk assistanse og organisering av driften
- Bistå kommunene med dokumentasjon av anleggenes drift
- Formidle erfaringer

2. PROSJEKTBEKRIVELSE

Prosjektet omfatter følgende faste hovedtjenester:

- Driftsoppfølging av anlegg og teknisk assistanse
- Kommentering og sammenstilling av kontrollprøver og driftsdata
- Årsrapportering
- Erfaringsformidling

Finansiering:

Ordningen finansieres av kommunene gjennom en medlemsavgift og en anleggsavgift, og av staten ved fylkesmannen. Staten finansierer oppgavene knyttet til kontrollprøver, årsrapportering, samt delfinansierer driftsoppfølgingen av anleggene (tilsvarende ett driftsbesøk pr. anlegg). For 1994 har staten gitt tilsagn på totalt kr. 760.000,-. Kommunenes andel er kr. 860.000,-.

2.1 Driftsoppfølging og teknisk assistanse

Arbeidet utføres innenfor en fast timeramme for hver kommune pr. år. Se vedlagte tabell. Tidligere år har arbeidet i hovedsak vært konsentrert om renseanleggenes drift. I årene framover vil det i mange kommuner være aktuelt å prioritere transportsystemet sterkere. Kommunene og driftsassistansen må i samarbeid legge opp en arbeidsplan med prioritering av oppgaver og hva driftsassistansen primært skal bistå med.

Anleggsrevisjon renseanlegg:

For å ivareta funksjonen med å følge opp og dokumentere renseanleggenes drift, må det

som et minimum avsettes et anleggsbesøk pr. renseanlegg pr. år. Vi utarbeider i 1993 sjekklister for å foreta denne gjennomgangen på en systematisk måte. Gjennomgangen omfatter både anleggenes fysiske tilstand, arbeidsmiljøforhold, prøvetakingsrutiner og driftsrutiner. De fleste anleggene ble gjennomgått slik i 1993 og som resultat ble det utarbeidet rapport med liste over tiltak som vi anbefaler kommunen å gjennomføre. Vi foreslår at dette følges opp i 1994 og at dette bør koordineres med vernerunde/intern revisjon som kommunen må gjøre som en del av internkontrollen.

Driftsbesøk og øvrig:

Den øvrige timerammen kan hver kommune disponeres fritt etter behov. Aktuelle oppgaver kan være:

Renseanlegg:

- Optimalisering av renseprosess/slambehandling
- Kalibrering og justering av drifts- og målcutstyr
- Bistand i oppstart av IK, beskrivelse av driftsrutiner, instruksjer (IK).
- Kapasitetsvurderinger av anlegg (praktisk og teoretisk)
- Bistand i planlegging av rehabilitering av renseanlegg, planlegging og oppfølging av arbeidsmiljøtiltak
-
-

Transportsystem (pumpestasjoner, overløp og ledningsnett)

- Anleggsrevisjon pumpestasjoner og overløp. (Teknisk tilstand, arbeidsmiljø, drifts-/vedlikeholdsrutiner)
- Beskrivelse av driftsrutiner og instruksjer
- Instrumentering, automatikk og styring, drift-/fjernkontroll
- Dokumentasjon; driftsjournaler, registrering av driftsforstyrrelser m.v.
- Vannføringsmålinger i transportsystemet
- Rutiner for- og praktisk funksjonskontroll av nye anlegg
-
-

2.2 Kommentering og vurdering av kontrollprøver og driftsdata, halvårsrapporter.

Etter at kontrollprøvene er analysert på laboratoriet blir prøveresultatene kommentert av driftsassistansen. Som hjelpemiddel brukes et edb-program kalt AVLØP, som beregner renseeffekter, utslippsmengder og tilførsler for renseanleggene, og sammenholder resultatene med konsesjonskravene. Også de innsendte driftsjournalene gjennomgås og kommenteres, sammen med kontrollprøvene. Driftsdataene fra journalene (vannmengder, slamproduksjon og kjemikalieforbruk) registreres i AVLØP-databasen, og tas senere ut som halvårs- og årsrapporter. For hver slamprøve som blir analysert på avvannet slam fylles det ut et slamsertifikat som sammenligner tungmetallinnholdet i slammet med SFT's grenseverdier, samt dokumenterer næringsinnholdet i slammet, dersom slike næringssaltanalyser er rekvirert av kommunen.

I august lages en kortfattet **halvårsrapport**, som oppsummerer anleggenes drift så langt, samt kommenterer gjennomføringen av kontrollprøveprogrammet.

Det samme edb-programmet benyttes av de fleste andre driftsassistansene i Norge og utvikles i samarbeid gjennom NORVAR.

2.3 Årsrapportering

Årsrapport for hvert renseanlegg:

Basert på utslippskontrollprøver, driftsbesøk på renseanleggene og generell kunnskap om driften av anleggene gjennom året, utarbeider vi en årsrapport for hvert anlegg. Vurderingene gjennomgås sammen med kommunen, for diskusjon og supplerende opplysninger. Endelig vurdering og sammenstilte kontrollprøvedata og driftsdata for vann og slam, oversendes kommunen. Dette inngår som en del av kommunens årsrapport for hele avløpsvirksomheten i kommunen.

Kommunenes årsrapport:

Som en del av rammetillatelsens vilkår skal kommunene hvert år sende inn årsrapport for avløpsanleggene. Omfanget av rapporteringen fastsettes dels av fylkesmannen for oppfølging av vilkår i rammetillatelsen, dels av sentrale myndigheters behov for data fra alle fylkene. Statistisk sentralbyrå (SSB) skal hvert år oppdatere en database med data om renseresultater, forurensningsregnskap for rensedistriktene, ledningsnettdata og økonomiske data. BUVA tilrettelegger innenfor driftsassistansen, kommunenes mal for årsrapport, slik at alles databehov ivaretas, og sørger for oppdatering av SSB's database.

Fylkesårsrapporter:

Basert på kommunenes årsrapport for avløpsanlegg for 1993, skal driftsassistansen utarbeide en fylkesårsrapport med nøkkeltall om tilknytning til renseanlegg, forurensningsregnskap for rensedistriktene, slamproduksjon og disponering, ledningsnettets lengde, materiale og alder, driftsforstyrrelser på ledningsnett, pumpestasjoner og overløp, økonomi. (Kfr. tilsvarende årsrapport for 1992).

I tillegg lages det en egen **fylkesslamrapport**, som mer detaljert rapporterer slamkvalitet, slamproduksjon, slambehandling og disponering av slam.

2.4 Erfaringsformidling

Driftsassistansen skal i tillegg til å bistå den enkelte kommunene med oppfølging av anlegg og direkte problemløsning/assistanse, drive aktiv erfaringsformidling.

Fagtreff:

I juni vil det bli arrangert et to-dagers fagtreff. Formålet med fagtreffene er at personell som arbeider med eller har overordnet ansvar for drift av avløpsanlegg, skal få oppdatert kunnskaper innenfor fagfeltet. I tillegg bedres kontakten mellom fagfolkene i fylket, slik at erfaringer utveksles gjennom faglig og sosialt samvær. **Tema for årets fagtreff vil bli knyttet til transportsystemet for avløp.**

BUVA's arbeid med arrangement av fagtreffet finansieres av prosjektet. Kostnader ved

bruk av eksterne foredragsholdere og deltagernes oppholdskostnader dekkes gjennom en mindre deltageravgift.

Erfaringsformidling og utviklingsarbeid i samarbeid med NORVAR og andre fagmiljøer i Norge:

Driftsassistansen er assosiert medlem i NORVAR (Norsk VA-verkforening), sammen med de fleste øvrige assistanser i Norge. Det generelle medlemskapet bidrar til at kommunene i Buskerud indirekte er knyttet til et nasjonalt faglig nettverk, der vi løpende holdes ajour med "det som skjer". I tillegg er vi aktive medlemmer i en faggruppe; slamfaggruppe, prosess/driftskontroll og transportsystem (det siste etableres i 1994).

I 1993 etablerte vi samarbeid med NORVAR og driftsassistansen i Hedmark gjennom en felles informasjonsdatabase, NORVARIS. Databasen gir en oversikt over prosjektrapporter, prosjekter som er igang og løpende driftserfaringer. Vi ser derfor dette som et viktig verktøy for oss til å forbedre/systematisere erfaringsformidlingen.

Vi skal løpende samle og vurdere erfaringer med/holde oss ajour med bl.a. fagområdene:

- Renseprosesser; vann- og slambehandling
- Maskinelt utstyr
- Drifts- og måleutstyr
- Fellingskemikalier
- Arbeidsmiljø
- Transportsystem

Som kompetansesenter for drift, er også driftsassistansen ofte høringsorgan for nye faglige veiledere m.m. som utgis av myndighetene.

BUDSJETT FOR 1994

Driftsbesøk og teknisk assistanse:

Timeramme:(1609-193-450 kfr. vedlegg)	=	966 timer	
Reisetid (fordeles uavhengig av geografi) :	=	193 timer	
Sum timer:	=	1160 timer	
Honorar:	kr.	450.000,-	
Reise- og utstyrs kostnader:	kr.	80.000,-	
Sum kostnadsramme:	kr.	530.000,-	kr. 530.000

Anleggsrevisjon:

Anleggsbesøk (7,5 t/anlegg)	=	450 timer	
Forberedelser/system/reise	=	250 timer	
Sum timer:	=	700 timer	
Honorar:	kr.	270.000,-	
Reisekostnader:	kr.	30.000,-	
Sum kostnadsramme:	kr.	300.000,-	kr. 300.000

Kontrollprøver og driftsdata, kommentering og halvårsrapport:

Timeramme:	=	450 timer	
Kostnadsramme:	kr.	170.000,-	kr. 170.000

Årsrapportering:

Timeramme:	=	700 timer	
Honorar:	kr.	270.000,-	
Prosjektkostnader (trykking/edb):	kr.	50.000,-	
Sum kostnadsramme:	kr.	320.000,-	kr. 320.000

Erfaringsformidling og felles utviklingsarbeid/service og administrasjon og prosjektstyring:

Timeramme:	=	660 timer	
Honorarer:	kr.	260.000,-	
Prosjektkostnader:	kr.	40.000,-	
Sum kostnadsramme:	kr.	300.000,-	kr. 300.000
(Fagtreff, delfinans.:	kr.	60.000,-)	
(Erfaringsform. fellespr., faggrupper	kr.	150.000,-)	
(Prosjektledelse/oppfølging:	kr.	90.000,-)	

SUM KOSTNADSRAMME 1994:

kr. 1.620.000

Finansiering:

Kommunene:	kr. 860.000,-
Staten:	kr. 760.000,-

Drammen den 14.03.1994 Bjørn Christoffersen